

Verklaring publieke raadpleging
Beheerplannen voor Natura 2000 in het Belgische deel van de Noordzee (2018-2023)

<p>Algemeen (Vlakte van de Raan)</p>	<p>WWF België en Natuurpunt vragen om De Vlakte van de Raan op te nemen in het beheerplan en minstens maatregelen op te nemen die beantwoorden aan het verslechtingsverbod cfr. Art. 6 §2 van de Habitatrichtlijn. Natuurpunt is bereid deel te nemen aan een overleg om verdere beschermingsmaatregelen uit te werken in onderling overleg met alle betrokken stakeholders.</p>	<p>De Vlakte van de Raan is opgenomen in de Europese lijst van gebieden van communautair belang maar de aanwijzing van het gebied in de nationale rechtsorde werd in 2008 geschrapt door de Raad van State. Hierdoor bestaat het gebied niet meer in de nationale rechtsorde. Bijgevolg werden geen instandhoudingsdoelstellingen vastgelegd en geen voorstel voor beheerplan uitgewerkt voor het gebied. Om te komen tot een oplossing voor de Vlakte van de Raan en lange juridische procedures te vermijden wordt eerst gefocust op de correcte definitieve aanwijzing van het gebied. Dit gebeurt in overleg met de Europese Commissie en er zal gebruik gemaakt worden van de herziening van het MRP om deze oplossing uit te werken. Pas na de definitieve aanwijzing binnen het nationale wettelijke kader zullen de volgende stappen van de beheercyclus, namelijk het aannemen van instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan, uitgewerkt worden.</p>
<p>Wettelijk kader</p>	<p>Integratie van hoofdstukken 1 en 2 lijkt me bevorderlijk. Wat in hoofdstuk 1 wordt aangehaald als 'wettelijk kader' is te eng. Tevens ontbreekt elke vermelding naar het MB van 2 februari 2017 betreffende de aanneming van IHD's, wat kan doorgaan als de fundering van deze publicatie.</p>	<p>Het eerste hoofdstuk werd aangepast en uitgebreid om een vollediger beeld te geven van de historiek van Belgische mariene gebieden en waar relevant ook te verwijzen naar het wettelijk kader. De titel van het hoofdstuk werd gewijzigd naar "Algemeen Kader". Door de 2 hoofdstukken te behouden willen we in het 1^e algemene info geven over de mariene beschermde gebieden die toch centraal staan in het document en in het 2^e aangeven dat de gebieden en het beleid daarrond niet geïsoleerd kunnen worden, dat er interactie is met verschillende andere beleidsdomeinen en dat er zoveel als mogelijke gestreefd wordt naar integratie.</p>
<p>Wettelijk kader</p>	<p>Het ontwerp vermeld '<i>Initieel hebben vooral de toepassing van de Vogelrichtlijn (2009/147/EG) en de Habitatrichtlijn (92/43/EG) het biodiversiteitsbeleid in het Belgische deel van de Noordzee (BNZ) vorm gegeven.</i>' maar verwijzing naar de Ramsar-conventie (cf. afbakening van het Ramsar-gebied in de westelijke kustzone) ontbreekt.</p>	<p>De tekst werd aangepast en uitgebreid om een vollediger beeld te geven van de historiek van Belgische mariene gebieden en een verwijzing naar het RAMSAR-gebied is opgenomen.</p>

Wettelijk kader	<i>De Europese Vogelrichtlijn beoogt de bescherming van alle in het wild voorkomende vogelsoorten. In het BNZ genieten de roodkeelduiker, dwergmeeuw, grote stern, visdief en dwergstern bescherming doordat zij in bijlage I van de Vogelrichtlijn zijn opgenomen. De laatste zin lijkt niet te stroken met de voorafgaande (enkel bescherming van vogels die in bijlage I worden opgenomen).</i>	De tekst werd aangepast en uitgebreid om dit te verduidelijken.
Wettelijk kader	Context en duiding betreffende de Vlake van de Raan zijn wenselijk.	Dit werd aangepast in de tekst.
Wettelijk kader	Beheerplannen zijn een verplicht onderdeel van het mariene beleid, geen wezenlijk onderdeel van het mariene beleid .	Dit werd aangepast in de tekst.
Wettelijk kader	Beheerplannen omvatten zowel instandhoudingsmaatregelen als passende maatregelen. Ik begrijp niet wat het verschil tussen beide maatregelen is; kan je dit duidelijk maken?	Instandhoudingsmaatregelen zijn de maatregelen die genomen worden om te voldoen aan de ecologische vereisten van het gebied en hebben als doel de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Passende maatregelen zijn er vooral op gericht om verslechtering van de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van beschermde soorten en verstoring van de natuurlijke habitas en beschermde soorten te vermijden.
MRP	De Nieuwpoortse professionele visserij dient betrokken te worden bij het proces tot afbakening van het structuurplan Noordzee. Dit kan gebeuren via het beleid, de vissers of via de beroepsorganisatie (Rederscentrale)	Het proces van de Mariene Ruimtelijke Planning is een afzonderlijk proces en valt niet binnen het kader van Natura 2000. In het voorliggende document wordt de link tussen de verschillende beleidsdomeinen beschreven. De tekst betreffende MRP werd uitgebreid om het proces en de betrokkenheid van de stakeholders te verduidelijken en om te benadrukken dat ook MRP een cyclisch proces is waarvoor momenteel een herzieningsproces werd opgestart.
Geïntegreerd Milieubeleid - MRP	Voorstel om duidelijker te kaderen dat het Marien Ruimtelijk Plan ook een evolutief gegeven is. Het Marien Ruimtelijk plan dat in 2014 is aangenomen, heeft immers een looptijd van 6 jaar. De procedure voor de herziening van het Marien Ruimtelijk Plan is bovendien reeds opgestart.	De tekst betreffende het MRP werd aangepast en uitgebreid onder meer om aan te geven dat het MRP-beleid ook voorziet in een cyclische evaluatie en herziening.

<p>Geïntegreerd milieubeleid (Figuur 1)</p>	<p>De resolutie van de figuren in het word-document, beschikbaar voor consultatie, op de website is te laag. Figuur 1. Deze figuur is onduidelijk. Voor een leek is het niet mogelijk om de verschillende zones te herkennen.</p>	<p>De figuren opgenomen in het document zijn deze uit het MRP. We beschikken niet over deze figuren in een hogere resolutie. Om de lezer de mogelijkheid te bieden om het MRP meer in detail te ontdekken hebben we in de tekst een verwijzing naar de website van FOD VVVL, de mariene atlas en de folder 'Er beweegt wat op zee ... Een marien ruimtelijk plan voor onze Noordzee' toegevoegd.</p>
<p>Geïntegreerd milieubeleid</p>	<p><i>Wanneer binnen het Natura 2000-beleid voorstellen worden ontwikkeld die mogelijks een ruimtelijke impact hebben (bv. het instellen van ruimtelijke maatregelen) zullen deze voorstellen bovendien onderworpen worden aan de procedure voor de aanneming van het MRP .</i> →Is dit dan een tussentijdse wijziging of moet hier ook afstemming met de cyclus van het MRP? Graag deze in dat geval ook vermelden.</p>	<p>Wanneer een ruimtelijke maatregel voorgesteld wordt binnen het Natura 2000-beleid zullen verschillende zaken in overweging genomen moeten worden bij de keuze om de maatregel op te nemen in het MRP door middel van een tussentijdse evaluatie of niet. Dit werd ook verduidelijkt in de tekst van het beheerplan. Zowel de tussentijdse herziening van het MPR als de 6-jaarlijkse herziening gebeuren door middel van het proces beschreven in het KB van 13 november 2012. Afhankelijk van de resterende looptijd van het van kracht zijnde MRP, van de hoogdringendheid van de maatregel, van het maatschappelijke draagvlak voor de voorgestelde maatregel en van de beschikbare middelen, zal de Minister afwegen of er al dan niet gekozen wordt voor een tussentijdse wijziging. Bovendien is een tussentijdse wijziging enkel mogelijk wanneer ook de Ministerraad hiermee instemt.</p>
<p>Geïntegreerd milieubeleid</p>	<p>De periode van het huidige beheerplan loopt van 2018 tot 2023 Dit betreft een niet-gelijklopende herzieningscyclus in vergelijking met de KRMS. Niettegenstaande de KRMS-cyclus ook hervat vanaf 2018 zullen de maatregelen pas een actualisatie kennen in 2022. Het feit dat deze IHD's zoals hier voorgesteld een nauwe link met het maatregelenprogramma van de KRMS inhouden maakt dat gedurende enkele jaren gedateerde maatregelen de basis zullen vormen voor de IHD's, dit lijkt mij niet wenselijk. Bijgevolg dient gestreefd te worden naar een optimalisatie van de afstemming tussen de verschillende cycli</p>	<p>Voor het beheer van de Natura 2000-gebieden zijn geen cycli vastgelegd in de Europese regelgeving. Om integratie mogelijk te maken met de KRMS stelt het KB van 27 oktober 2016 dat IHD's en beheerplannen ten laatste na 6 jaar herzien moeten worden en dat de evaluatie van de IHD's en van de beheerplannen zoveel mogelijk samenvalt met de herziening van de goede milieutoestand en van het maatregelenprogramma van de KRMS. Hierdoor bestaat de mogelijkheid om de IHD's en beheerplannen vroeger te evalueren en waar nodig te wijzigen. Deze bepalingen geven duidelijk aan dat ernaar gestreefd wordt de cycli van het beheer van de mariene beschermde gebieden af te stemmen met KRMS. Het is dan ook de intentie om de werken betreffende de herziening van de GES voorzien in 2018 op de voet te volgen en af te toetsen of een evaluatie en wijziging van de vastgelegde IHD's wenselijk of zelfs vereist is. Deze verduidelijking werd ook geïntegreerd in de tekst van het beheerplan.</p>

<p>Geïntegreerd milieubeleid</p>	<p>Kun je aangeven in welke mate de cycli van de habitat- en vogelrichtlijn gelijklopen met de cycli van de KRMS? Welke zijn de huidige lopende termijnen?</p>	<p>De GES-doelen voor de KRMS werden reeds in 2012 vastgelegd en zij zullen in 2018 herzien worden. Het maatregelenprogramma werd in 2016 vastgelegd en dient tegen 2022 herzien te worden.</p> <p>Voor Natura 2000 werden begin 2017 de IHD's aangenomen en zullen de beheerplannen begin 2018 aangenomen worden. Het KB van 27 oktober 2016 laat echter toe de IHD's en beheerplannen na minder dan 6 jaar te herzien en het KB geeft zelfs aan dat evaluaties waar mogelijk dienen samen te vallen met de evaluaties van de doelen en het maatregelenprogramma van de KRMS.</p> <p>Dit werd reeds in het bovenstaande antwoord verduidelijkt en werd ook aangevuld in de tekst van de beheerplannen.</p>
<p>Geïntegreerd milieubeleid</p>	<p>Het is sowieso nodig om dieper in te gaan op hoe de afstemming tussen de verschillende wetgevende cycli in zijn werk zal gaan. Dit lijkt mij een belangrijke uitdaging binnen het geïntegreerd marien milieubeleid waarnaar gestreefd wordt. Hoe zal er bijvoorbeeld worden omgegaan met wijzigingen van bepalingen die in verschillende wetgevende kaders voorkomen?</p>	<p>De tekst van de beheerplannen werd aangepast en er wordt inderdaad dieper ingegaan op de integratie en afstemming tussen de verschillende beleidsdomeinen.</p> <p>Zoals in de voorgaande antwoorden en in de aangepaste tekst van de beheerplannen vermeld, bestaat de mogelijkheid, en wordt er zelfs op aan gestuurd om, wanneer bepaalde zaken wijziging voor de KRMS, op korte termijn of zelfs gelijklopend, analoge wijzigen door te voeren binnen de Natura 2000-context.</p>
<p>Geïntegreerd milieubeleid</p>	<p>Het is positief dat er gestreefd wordt naar een geïntegreerde mariene monitoring en evaluatie van het marien milieu. Betekent dit ook dat in de toekomst de planperiodes voor KRW, KRMS, Natura 2000 gelijklopend zullen zijn? Voor KRW is dit nu 2016-2021, voor MRP is dit 2014-2020 en voor KRMS eindigt de eerste planperiode in 2020. Geeft het procedure KB ook de mogelijkheid om deze planperiodes te laten samen vallen? Voor monitoring wordt al gestreefd naar dezelfde periodes. Ook voor de planperiode van de maatregelen en de evaluatie en rapportering zou dit de 'governance' van het marien beleid vereenvoudigen.</p>	<p>Er wordt inderdaad naar gestreefd om in het mate van het mogelijke de planperiodes op elkaar af te stemmen voor de KRMS en Natura 2000. Voor de KRW is dit jammer genoeg niet mogelijk gezien de cycli van zowel de KRMS als de KRW door de Europese Commissie vastgelegd werden. Dit werd ook verduidelijkt in de tekst van de beheerplannen.</p>

<p>Geïntegreerd milieubeleid</p>	<p>Afstemming met de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS) is zeer belangrijk. In 2018 wordt op nationaal vlak gerapporteerd voor de herziening van KRMS Art. 8, 9 en 10 (2de cyclus). Er worden onder meer nieuwe criteria voorgesteld voor GES, samen met aangepaste indicatoren en milieudoelen. Hierbij worden o.a. aanpassingen voorgesteld in navolging van het besluit van de Commissie (2017/848/EU) “laying down criteria and methodological standards on good environmental status of marine waters and specifications and standardised methods for monitoring and assessment, and repealing Decision 2010/477/EU”. OD Natuur merkt op dat bepaalde doelstellingen in het ontwerp van de beheerplannen voor Natura 2000 gebieden binnenkort reeds verouderd zullen zijn. Ook worden voor bepaalde beschrijvende elementen bijkomende milieudoelen gedefinieerd. Een regelmatige herziening, zoals voorzien, is gewenst maar er is toch nog enige bezorgdheid over hoe een optimale afstemming met de verschillende elementen van de KRMS, milieudoelen, monitoring & maatregelen, kan verzekerd worden rekening houdend met de opgelegde rapporteringstermijnen.</p>	<p>Het is inderdaad de bedoeling om een herziening uit te voeren wanneer dit nodig blijkt. Het zal in de komende jaren extra aandacht vergen om de cycli ook effectief op elkaar te kunnen afstemmen. Tijdens dit proces zijn suggesties voor verbetering en optimalisatie steeds welkom. Indien onvolkomenheden, moeilijkheden en inconsistenties naar voor komen dient hierover snel gecommuniceerd te worden zodat via onderling overleg naar oplossingen gezocht kan worden en waarbij steeds rekening gehouden zal moeten worden met de principes van geïntegreerd beleid, efficiënt middelengebruik en praktische haalbaarheid.</p>
<p>Geïntegreerd milieubeleid</p>	<p>Bij de toelichting over de instandhoudingsdoelstellingen (MB van 2 februari 2017) staat vermeld dat de federale overheid zich meer zal richten op adaptief management. Een principe waar Natuurpunt en WWF België achter staan. In het ontwerpbeheerplan staat echter niet vermeld hoe de principes van het adaptief management afgestemd zullen worden met de beleidscycli van zowel de HRL, KRMS als het MRP.</p>	<p>Doordat de verschillende beleidsdomeinen cyclisch beheerd worden, zijn er op regelmatige tijdstippen evaluaties en herzieningen vereist waarbij steeds rekening moet gehouden worden met de beschikbare monitoringsgegevens, nieuwe wetenschappelijke kennis en socio-economische wijzigingen. De cyclische invulling van het beleid zal de basis vormen van dit adaptief beleid. Dit weerhoudt echter niet dat ook tussentijds het beleid kan aangepast worden als gevolg van veranderende omstandigheden of nieuwe kennis. Zoals hoger reeds vermeld, is het binnen het Natura 2000-beleid mogelijk om de IHD's en beheerplannen na minder dan 6 jaar te herzien, indien wenselijk. Ook wanneer zich specifieke problemen of ontwikkelingen voordoen, waardoor een wijziging van het ruimtelijk kader vereist is gedurende de looptijd van een MRP, is een dergelijk aanpassing mogelijk door middel van een tussentijdse herziening van het MRP.</p>

<p>Geïntegreerd milieubeleid</p>	<p><i>Afstemming met het Vlaams Gewest over een gezamenlijke aanpak van knelpunten met betrekking tot deze bevoegdheden is dan ook belangrijk.</i> --> Graag verduidelijken hoe deze afstemming heeft plaatsgevonden en tot wat het precies heeft geleid.</p> <p>We juichen toe dat er een geïntegreerd marien beleid wordt nagestreefd en een ernstige afstemming met het milieubeleid in de kustzone (Vlaamse materie) lijkt ons dan ook aangewezen. Is er bv. coördinatie geweest tussen de voorliggende beheerplannen en de beheerplannen in de kustzone?</p>	<p>Momenteel is er op verschillende manieren informatie-uitwisseling en afstemming over de activiteiten van het Vlaams Gewest en de federale overheid. Er is onder meer de CCIM werkgroep Noordzee en Oceanen (CCIM MNZ), er is de samenwerking in het kader van het LIFE BNIP, er zijn informele contacten en er zijn een aantal dossiers waar beide overheden betrokken zijn.</p> <p>Het is ons doel om in de toekomst tot een nauwere samenwerking en, waar nodig, afstemming te komen. De samenwerkingen binnen LIFE BNIP, de onderhandelingen met de betrokken lidstaten betreffende de visserijmaatregelen, evenals de geplande workshop betreffende de land-zee interactie zullen aangegrepen worden om dit te realiseren.</p>
<p>Geïntegreerd milieubeleid</p>	<p>Bij de implementatie van het EU Visserijbeleid dient rekening gehouden te worden met de EU milieuregelgeving (niet alleen met KRMS). Art 4 van EU Visserijverordening 1198/2006 stelt als een van de doelstellingen van het visserijbeleid: "bevordering van de bescherming en de verbetering van het milieu en de natuurlijke rijkdommen indien er sprake is van een band met de visserijsector". Deze doelstelling kan best in de tekst van het beheerplan geciteerd worden. In feite zijn het dus aan de bevoegde Vlaamse administratie en visserijsector om aan te tonen dat bij de implementatie van het EU-Visserijbeleid hieraan voldaan wordt. Overleg helpt, maar is in strikt genomen niet nodig. Ik weet dat daar vaak het schoentje knelt...;</p>	<p>Deze opmerking werd meegenomen bij het aanpassen van de tekst.</p>
<p>Natura 2000-gebieden</p>	<p>Context en duiding betreffende de Vlakte van de Raan zijn wenselijk.</p>	<p>De context werd in hoofdstuk 1 'Algemeen kader ' reeds verduidelijkt. In de tekst werd hier bijkomend vermeld dat de Vlakte van de Raan niet in het huidige MRP opgenomen is gezien het gebied door de Raad van State geschorst werd en momenteel dus niet bestaat in de Belgische rechtsorde.</p>

<p>Natura 2000-gebieden</p>	<p>Onder punt 3 " Natura 2000-gebieden" wordt onder meer verwezen naar het KB van 27 oktober 2016 betreffende de procedure tot aanduiding en beheer van de mariene beschermde gebieden. Wij stellen vast dat in dit nieuwe procedurebesluit, waarover ons geen inspraakproces bekend is, geen mogelijkheid voorzien werd om de Natura 2000 gebieden te wijzigen, aan te passen of op te heffen maar dat een aanwijzing als definitief vermeld wordt. Dit definitief karakter lijkt ons voor het SBZV3 ten zeerste onwenselijk, waarschijnlijk ok niet verantwoord en mogelijk anderszins niet in overeenstemming met de betrokken Europese richtlijnen.</p>	<p>Met de aanneming van het KB werd ernaar gestreefd de juridische context voor het Belgische Natura 2000-beleid te vervolledigen. Het was geenszins de bedoeling om het huidige beleid te wijzigen. Bovendien is het MRP de basis voor de ruimtelijke invulling van de gebieden van de zee en dienen eventuele wijzigingen via het proces van de mariene ruimtelijke planning te gebeuren. Om continuïteit en coherentie van het beleid te verzekeren was het dus noodzakelijk om de gebieden die reeds aangewezen waren in het MRP als bestaande Natura 2000-gebieden op te nemen. Alle betrokken overheden, zowel federaal als Vlaams werden geïnformeerd over de uitwerking van het nieuwe koninklijke besluit; het voorstel werd ook op de CCIM stuurgroep Noordzee en Oceanen verduidelijkt en de vereiste procedures voor het aannemen van een nieuw KB werden gevolgd. De vermelde gebieden zijn reeds op Europees niveau erkend als gebied van communautair belang waardoor België verplicht is ze ook onder de nationale rechtsorde aan te wijzen. Opheffing van gebieden van communautair belang kan slechts in uitzonderlijke gevallen als gevolg van natuurlijke ontwikkelingen.</p>
<p>Natura 2000-gebieden</p>	<p>Behoort fint in alle gebieden tot categorie D? Tot voor kort zal dit zeker zo geweest zijn, gezien fint zo goed als verdwenen was. Maar de laatste jaren is fint aan een opmars bezig. Ze worden veel vaker gevangen en een aantal paaiplaatsen in de Schelde zijn ondertussen gekend... Er is waarschijnlijk nog te weinig info om een goede inschatting te maken. Kortom, graag wat meer informatie over de redenen waarop men zich gebaseerd heeft om fint in te delen in categorie D.</p>	<p>De beoordeling dat de fint tot categorie D behoort voor de 3 vogelrichtlijngebieden en voor de Vlaamse Banken is gebaseerd op de studie van Degraer et al. (2009). Deze studie geeft ook aan dat het momenteel niet mogelijk is om in de mariene wateren specifieke gebieden te identificeren die in het bijzonder belangrijk zijn voor het in stand houden van deze soort.</p>
<p>Natura 2000-gebieden</p>	<p>Tabel 1: D (verwaarloosbaar) betekent dat er geen EU-verplichting is om maatregelen te nemen. Niet dat er geen maatregelen kunnen genomen worden. Voor de fint zijn de "Vlakte van de Raan" en mogelijk de IJzermonding wel belangrijk gebieden. Monitoring van deze soort lijkt me een minimum met het doel om gepaste (visserij)maatregelen voor te bereiden.</p>	<p>In de vermelde tabel wordt de huidige inschatting van het belang van de 3 vogelrichtlijngebieden en van de Vlaamse Banken voor de fint vermeld. Momenteel kunnen in de mariene wateren geen specifieke gebieden geïdentificeerd worden die in het bijzonder belangrijk zijn voor het in stand houden van deze soort. De ontwikkelingen van deze soort zullen zeker verder opgevolgd worden.</p>

Natura 2000-gebieden Laatste zin 2° par. Vervangen door: “Daarnaast komen in het BNZ de volgende bijlage II soorten van communautair belang voor: bruinvis, grijze zeehond, gewone zeehond en fint”.	Dit werd aangepast in de tekst.
Natura 2000-gebieden	“Vlaamse Banken” en SBZ3 sluiten ook aan bij delen van Vlaamse Natura 2000 gebieden”. Vermelden in de tekst.	Er werd geoordeeld dat deze vermelding vooral relevant is in het kader van de land-zee interactie. Dit werd dan ook bij dit deel van de tekst vermeld en niet in het algemene hoofdstuk over de Natura 2000-gebieden.
Natura 2000-gebieden	Tabel 1 (p12): Zijn de vogelrichtlijngebieden ook uiterst waardevol voor zandbanken en voor riffen beduidend. Deze analyse is alleszins niet gemaakt in Degraer et al., 2009. Ik denk dat er toch enige differentiatie is tussen de 3 vogelrichtlijngebieden.	Gezien binnen de vogelrichtlijngebieden permanent met zeewater overdekte zandbanken voorkomen, net zoals in het overgrote deel van het BNZ, werden deze gebieden als waardevol beschouwd voor dit habitat type. De habitatgeschiktheidskaart (Degraer et al., 2009) geeft ook aan dat <i>Lanice conchilega</i> -aggregaties voorkomen binnen de vogelrichtlijngebieden wat tot de vermelde beoordeling voor riffen heeft geleid. Het is echter correct dat er eigenlijk gedifferentieerd kan worden tussen de gebieden zo is de waarschijnlijkheid voor het voorkomen van <i>L. conchilega</i> -aggregaties beduidend hoger in SBZ1 en SBZ2. Gezien het habitatrichtlijngebied specifiek aangeduid werd voor de bescherming van beide habitats zal het beschermingsbeleid ook vooral gericht zijn op maatregelen binnen dit gebied en niet binnen de Vogelrichtlijngebieden.
IHD's	Verwijs naar tabel 2 en 3	Deze verwijzing werd opgenomen in de tekst.
IHD's	Het is wel een nadeel dat de IHD's nu sinds februari 2017 vastliggen, maar dat er een aantal ervan wijzigingen ondergaan in het huidige KRMS proces, wegens niet smart genoeg (vb BPC, ook bij deze van grindbedden zijn er wijzigingen).	Als de wijzigingen van de KRMS-doelen-ook relevant zijn voor de IHD's die vastgesteld werden in het kader van Natura 2000 zullen deze op vrij korte termijn ook aangepast worden binnen de Natura 2000-context. Deze extra inspanning is echter vereist om tot integratie te komen tussen de verschillende beleidsdomeinen en zal bijdragen tot een coherent en efficiënt beleid in de toekomst.

<p>IHD's</p>	<p>De IHD's kennen geen tijdslimiet, dit in tegenstelling tot de GMT (KRMS) dewelke in 2020 beoogd wordt. Het ontbreken van dit tijds kader wordt opgehangen aan de complexiteit in diversiteit aan habitats. Echter, voor afzonderlijke habitattypes (waarnaar gestreefd dient te worden lijkt mij) kunnen deze temporele limieten mijns inziens wel bepaald worden.</p>	<p>In de studie van Degraer et al. (2010) betreffende het bepalen van de IHD's worden herstel- en verbeterdoelstellingen vermeld voor de verschillende habitats. Hoe dit herstel zal verlopen is moeilijk te voorspellen. Er is bijgevolg ook geen wetenschappelijke basis om een tijds limiet vast te stellen waarbinnen de gunstige staat van instandhouding voor de verschillende habitattypes bereikt kan worden. Wel zijn er een aantal indicatoren die gunstige evoluties, vereist om op termijn de gunstige staat van instandhouding te bereiken, kunnen aangeven. De voorgestelde IHD's streven dan ook naar het realiseren van een positieve trends voor deze indicatoren betreffende de kwaliteit en het herstel van de habitats. Gezien de beheerplannen na maximaal 6 jaar geëvalueerd moeten worden is het ook de doelstelling om de nodige maatregelen binnen de 6 jaar uit te voeren.</p>
<p>IHD's</p>	<p>Gelijkaardige doelen voor KRMS en Natura 2000 : Wat als de doelen (en dan ook de indicatoren en monitoring) van de KRMS worden bijgesteld in een volgende cyclus? Hoe zal daarmee worden omgegaan? Riskeren we om ons vast te rijden? En bij onvoldoende afstemming loop je het risico 'gedateerde maatregelen' op te nemen als basis voor het bereiken van de IHD's (zie ook eerdere opmerking) Graag dieper ingaan op de afstemming tussen de verschillende wetgevende cycli (zie ook supra).</p>	<p>Om tot een geïntegreerd beleid te komen zullen de cycli van de KRMS en Natura 2000, in de mate van het mogelijke, op elkaar afgestemd worden en zoveel mogelijk gelijklopen. Dit werd ook verduidelijkt in het hoofdstuk 2 'Geïntegreerd beleid'.</p>
<p>IHD's</p>	<p>paragraaf 5: "De IHD's regelmatig herzien en bijgesteld worden in functie van de bestaande toestand." Deze paragraaf en de laatste zin, zoals geformuleerd, begrijp ik niet goed. In principe pas je de IHD's toch niet aan de toestand die je observeert. De toestand die je opmeet bepaald de maatregelen, niet de IHD's. IHD's kunnen enkel wijzigen als er nieuwe inzichten zijn of betere IHD's om de toestand op te volgen. Dit beter weergeven.</p>	<p>De tekst werd aangepas.</p>

<p>IHD's</p>	<p>Onder punt 4 "Instandhoudingsdoelstellingen (IHD's) op blz. 13 wordt aangehaald dat de instandhoudingsdoelstellingen door middel van het Ministerieel Besluit van 2 februari 2017 formeel werden aangenomen op basis van wetenschappelijke studies zoals onder meer Degraer et al (2010). Wij merken op dat bij het proces dat voorafging aan het eerste MRP en de vaststelling van de milieudoelen in het kader van de implementatie van de EU Kaderrichtlijn Mariene Strategie wij regelmatig en met aandrang gevraagd hebben betrokken te worden bij de beleidsvoorbereiding en de vaststelling van de IHD's voor het SBZV3. Dit is helaas niet gebeurd en wij hebben intussen geconstateerd dat het betrokken besluit helaas is vastgesteld op sterk verouderde gegevens, terwijl de situatie op het terrein ondertussen al beduidend is veranderd. Daarnaast werden de doelen zeer algemeen omschreven, niet gericht op de betrokken doelsoorten of de functie van het gebied voor de betrokken doelsoorten.</p> <p>De omschrijving van de instandhoudingsdoelen voor het SBZV3 in de studie van november 2016 waarnaar het betrokken ministerieel besluit verwijst is: " dat er gestreeft moet worden naar het behoud van de huidige situatie in het BNZ". De omschrijving van de doelen is daarbij in tegenspraak met de elementen uit punt 2.1 van datzelfde document dat aangeeft dat die doelen specifiek, omvattend, meetbaar, realiseerbaar en consistent zouden moeten zijn.</p> <p>Op het einde van punt 4 "Instandhoudingsdoelstellingen (IHD's) op blz 14 wordt aangehaald dat er bij de herziening van de IHD's steeds naar gestreefd zal worden de doelstellingen te optimaliseren en, waar mogelijk, gebiedsspecifiek te maken. Wij merken op dat inderdaad de instandhoudingsdoelstellingen gebiedsspecifiek moeten zijn en dat tevens de maatregelen genomen worden ingevolge de Europese natuurrichtlijnen ook rekening moeten houden met de economische en sociale vereisten van het gebied (oa. op basis van art. 2 van de EU vogelrichtlijn), zoals ook aangegeven in art. 3 van het KB van 14 oktober 2005.</p>	<p>De IHD's werden aangenomen volgens de procedure opgenomen in het KB van 27 oktober 2016 en zijn gebaseerd op de studie van Degraer et al. uit 2010. Ondanks het feit dat de populatie kustbroedvogels sterk is afgenomen rond 'Zeebrugge-Heist' blijft het belangrijk voldoende foerageergebied te voorzien voor deze soorten. In overleg met wetenschappelijke experts werd dan ook als doelstelling aangenomen dat de huidige toestand van het gebied SBZ 3 behouden blijft. Wanneer nieuwe informatie en inzichten kunnen leiden tot specifiekere en meetbare doelen zal dit zeker meegenomen worden in de herziening van de doelen die minstens elke 6 jaar dient te gebeuren. De huidige IHD's en beheerplannen kunnen dan ook gezien worden als vertrekpunt voor het adaptief beleid en in de toekomst zal er naar gestreefd worden de geformuleerde doelstellingen te optimaliseren door ze waar mogelijk specifiek te maken.</p>
---------------------	--	---

<p>IHD's</p>	<p>Vermelding van "beperkte wetenschappelijke kennis" als reden waarom doelstellingen voor het volledige BNZ geformuleerd werden is wat vreemd gezien er geen zeegebied beter bestudeerd is dan het BNZ. Gaat het hier over de resolutie van de monitoring? Dan is dit eerder een financieel-technische kwestie (en niet een kwestie van wetenschappelijke kennis).</p>	<p>Uit de studie van Degraer et al. (2009) blijkt dat het volledige BNZ voor alle beschermde soorten van essentieel belang is voor het opstellen van de instandhoudingsdoelstellingen gezien zij niet enkel in de beschermde gebieden aangetroffen worden maar ook in de gebieden erbuiten. Het is dan ook niet mogelijk/wenselijk om de doelstellingen van deze soorten tot de beschermde gebieden te beperken. Dit werd aangepast in de tekst.</p>
<p>IHD's</p>	<p>Het zal dan toch niet evident zijn om de rol en de doeltreffendheid van de Natura 2000-gebieden (en de beheerplannen) te distilleren uit de evoluties die plaats grijpen in het volledige (of andere delen van het) BNZ. Hoe zal hiermee worden omgegaan?</p>	<p>Het uiteindelijke doel van het Natura 2000-beleid is het behalen van de gunstige staat van instandhouding van de beschermde habitats en soorten. Tijdens de herziening van de IHD's en de beheerplannen zal nagegaan worden welke doelstellingen bereikt werden, wat dit betekent voor staat van instandhouding, welke wijzigingen of aanvullingen er vereist zijn in de doelstellingen en/of in de maatregelen en welke rol de beschermde gebieden hierin kunnen spelen. De beschermde gebieden worden dus vooral gezien als een instrument in het streven naar een gunstige staat van instandhouding voor de beschermde habitats en soorten.</p>
<p>IHD's</p>	<p>Door overname milieudoelen uit KRMS in combinatie met de hantering van een BNZ-resolutie (geografisch) hebben de hierin geformuleerde doelstellingen geen gebiedsspecifieke meerwaarde t.o.v. de KRMS... Willen we voor de regio's in kwestie niet ambitieuzer zijn?</p>	<p>De hantering van een BNZ-resolutie is enkel opportuun voor de IHD's voor beschermde soorten. De doelstellingen voor de beschermde habitats zijn wel geformuleerd op gebiedsniveau. Voor een aantal doelstellingen betekent dit dat ze, in het kader van de KRMS, binnen het volledige BNZ gerealiseerd moeten worden en dat ze daarenboven, in het kader van Natura 2000, eveneens gerealiseerd moeten worden binnen het gebied 'Vlaamse banken'. Dit werd ook verduidelijkt in de tekst.</p>
<p>IHD's (tabel 2)</p>	<p>p.22, eerste rij, tweede kolom: "... en is van die aard dat het geen effect heeft op ..." vervangen door: "... en is van die aard dat het effect zo beperkt mogelijk is op ..."; het is niet mogelijk om geen effect te bekomen bij dergelijke activiteiten.</p>	<p>Gezien de tabel de IHD's uit het MB van 2 februari 2017 weergeeft wordt ervoor gekozen de huidige formulering te behouden. De gegeven opmerking wordt bijgehouden en zal in rekening gebracht worden bij de eerstvolgende herziening van de IHD's.</p>

IHD's (tabel 2)	p.22, tweede rij, tweede kolom: invoegen na "wordt": 'op regionaal niveau'.	Gezien de tabel de IHD's uit het MB van 2 februari 2017 weergeeft wordt ervoor gekozen de huidige formulering te behouden. De gegeven opmerking wordt bijgehouden en zal in rekening gebracht worden bij de eerstvolgende herziening van de IHD's.
IHD's	De SALV vraagt om ook de wijze waarop de IHD's worden geëvalueerd, de manier van monitoring en de tijdsduur uit te werken en mee op te nemen in de beheerplannen.	De herziening van de IHD's maakt deel uit van adaptief management en het KB van 27 oktober 2016 voorziet dat de IHD's minstens 6-jarig herzien worden. Hiertoe dient een analyse gemaakt te worden van de beschikbare ecologische informatie van het beschermd gebied, van de actuele staat van instandhouding, van de bedreigingen en kansen met betrekking tot het bereiken van de IHD's en van de potenties van het gebied voor te beschermen habitats en soorten. Tijdens de herziening van de IHD's zal nagegaan worden welke IHD's bereikt werden, welke de bedreigingen en de kansen er zijn voor het behalen van deze IHD's, wat dit betekent voor de actuele staat van instandhouding. Hierbij zal aandacht besteed worden aan het belang van de beschermde gebieden voor het behalen van de IHD's. Wanneer op basis van de evaluatie van de actuele staat van instandhouding zou blijken dat de gunstige staat van instandhouding niet gerealiseerd zal worden ondanks het bereiken van de vooropgestelde IHD's zal het noodzakelijk zijn deze zo aan te passen dat de gunstige staat van instandhouding toch behaald wordt. Hierbij dienen de beschermde gebieden vooral beschouwd te worden als een instrument in het streven naar een gunstige staat van instandhouding voor de beschermde habitats en soorten door waar mogelijk gebiedsspecifieke IHD's uit te werken.
IHD's	Zou er kunnen aangegeven worden welke IHD's woordelijk overgenomen zijn uit de KRMS (of MRP) en welke nieuw zijn? Ik merk heel wat overlap met de milieudoelen van de KRMS. Dit is belangrijk om het onderscheid te kunnen maken tussen een MER en een PB.	Voor de beschermde habitats werd dezelfde bewoording gebruikt als voor de KRMS-doelen betreffende bentische habitats. Onder de KRMS dienen deze doelen gerealiseerd te worden over het volledige BNZ maar voor Natura 2000 dienen ze binnen de Vlaamse Banken gerealiseerd te worden. Wanneer voor de beschermde soorten duidelijk was dat een bepaald beschrijvend element van belang is voor het bereiken van de goede staat van instandhouding werd er steeds verwezen naar dit element en werden de relevante doelen letterlijk als IHD's overgenomen.

Bestaand Beheer	Ik zou geen onderscheid maken tussen “bestaand” en “nieuwe maatregelen”. Bestaand geeft de indruk dat de maatregel reeds genomen is en dat er niets meer moet gedaan of opgevolgd worden, wat niet altijd of per se het geval is. Een aantal van deze “bestaande maatregelen” worden nog (verder) geïmplementeerd. In dit geval verwijs ik naar het KB van 26 oktober 2016: Art 11 par 2 – 1 vraagt een “evaluatie van het bestaande beschermingsregime, met inbegrip van de monitoringresultaten”. Het ontwerp beheerplan maakt onvoldoende deze evaluatie van het bestaand beschermingsregime.	In het finale document wordt het onderscheid tussen bestaande en nieuwe maatregel niet langer vermeld. Er wordt enkel nog aangegeven dat de maatregelen in fiche 1 tot 22 reeds bestonden bij het opstellen van het KRMS maatregelenprogramma en dat de fiches 23 tot 32 uitgewerkt werden in het kader van KRMS om de GES te kunnen behalen. Het voorliggend beheerplan werd opgesteld ter implementatie van het KB van 27 oktober 2016. Het beheerplan neemt inderdaad een aantal bestaande maatregelen over maar deze werden voorheen niet formeel onder Natura2000 vermeld. De aangenomen IHD's en het voorliggende beheerplan worden bijgevolg beschouwd als de start van het adaptief beleid dat wordt nagestreefd en waarbij de IHD's en beheerplannen minstens om de 6 jaar herzien zullen worden.
Bestaand Beheer	In de fiches in een bijkomende kolom aanduiden of de maatregelen (a) van “algemeen belang zijn voor VRL/HRL zijn”, (b) maatregelen zijn met een MRP component – dit zijn de “maatregelen voor de Vlaamse Banken, SBZ1 en SBZ2 belangrijk zijn” en de “maatregelen die voor SBZ3 belangrijk zijn” en/of (c) maatregelen zijn die enkel “voor soorten belangrijk zijn”.	Deze suggestie werd meegenomen bij het herwerken van de tekst.
Bestaand Beheer	Stel voor om eerst Hoofdstuk 6 (IHD's) te behandelen en dan Hoofdstuk 5 (Bestaand beheer);	Deze opmerking werd niet gevolgd. In hoofdstuk 4 worden immers de IHD's behandeld, in hoofdstuk 5 het bestaand beheer en in hoofdstuk 6 worden IHD's en bestaand beheer aan elkaar gekoppeld. De tekst werd wel aangepast om deze werkwijze te verduidelijken.
Bestaand Beheer	Er staat vermeld dat de bijkomende maatregelen uit het KRMS-maatregelenprogramma vanaf 2016 zullen uitgevoerd worden. In zijn geheel of gedeeltelijk/incrementeel?	Vanaf 2016 werd er gestart met de uitvoering van een de maatregelen uit het KRMS-maatregelenprogramma; dit gebeurt stapsgewijs en tegen 2020 dienen alle maatregelen geïmplementeerd te zijn.

Opstellen van beheerplannen	uitvoeren ipv uitwerken.	Hoofdstuk 6 geeft weer welke methodologie gevolgd werd bij het opstellen van de beheerplannen en handelt niet over de uitvoering van de vernoemde maatregelen. Om dit te verduidelijken werd de titel van het hoofdstuk aangepast naar 'Opstellen van de beheerplannen'.
Opstellen beheerplannen	Zijn er tussentijdse herzieningen van de beheerplannen mogelijk. Bv. bij wijzigingen van bepalingen die overgenomen zijn in de KRMS of in het MRP? Hoe zit het dan met de afstemming met het MRP?	Het KB van 27 oktober 2016 biedt de mogelijkheid om de beheerplannen vroeger te herzien en geeft ook aan dat dit best zoveel mogelijk gelijklopend met de herziening van het KRMS-maatregelenprogramma gebeurt. Dit werd ook verduidelijkt in de tekst van de beheerplannen. Afstemming tussen de cycli van de KRMS en MRP is niet voorzien, maar indien noodzakelijk voor het MSFD- en/of Natura 2000-beleid kan een tussentijdse herziening van het MRP uitgevoerd worden.
Opstellen beheerplannen	Lijkt me net wel nuttig om het Belgische visserijbeleid mee te nemen, of betreft dit een bevoegdheidskwestie? Indien ja is dit een uitgelezen kans om de 'afstemming' met Vlaanderen (zie p.10) te optimaliseren.	Om toch voldoende transparantie te behouden werd ervoor geopteerd om de algemene maatregelen betreffende het visserijbeleid (fiche 8) als KRMS-maatregelen te beschouwen maar wel duidelijk aan te halen dat deze ook van belang zullen zijn voor het realiseren van de IHD's en de gunstige staat van instandhouding voor habitats en soorten.
Opstellen beheerplannen	Niet alle fiches zijn in het document opgenomen. Zo vinden we geen gedetailleerd fiche 29 terug. Het "stimuleren alternatieven voor vislood" (p. 18, fiche 29d – niet verder opgenomen of gedetailleerd in de fiches) is niet echt ambitieus – indien studies negatieve effecten aantonen, moet het gebruik van vislood uitgefaseerd worden.	In het voorstel werden enkel de fiches opgenomen die van specifiek belang zijn voor het behalen van de IHD's. De vermelde fiche 29B heeft als doel bij te dragen aan de doelen van de KRMS betreffende verontreiniging met gevaarlijke stoffen (D8). Een goede waterkwaliteit is natuurlijk van belang voor het behalen van een goede staat van instandhouding voor beschermde soorten en habitats. Gezien het belang van een goede waterkwaliteit voor het volledige BNZ en niet enkel voor Natura 2000- gebieden en -soorten, wordt deze actie niet specifiek tot het Natura 2000-beheer gerekend en werd ze bijgevolg niet opgenomen in het voorliggende beheerplan. Dezelfde redenering werd onder meer gevolgd voor de acties betreffende afval.

<p>Opstellen beheerplannen</p>	<p>Waarom maatregelen uit fiche 8, 13 15, 16, 27, 28 en 29 niet opnemen in beheerplan maar wel vermelden in tabel 2? De redenering waarom de maatregelen niet worden meegenomen is mij niet duidelijk. De KRMS en het MRP zijn op zich ook andere processen en beleidskaders en worden wel meegenomen. Een betere omschrijving van de argumentatie hiervoor lijkt me aan de orde.</p>	<p>De vragen en opmerkingen met betrekking tot het al dan niet opnemen van bepaalde fiches wezen op de noodzaak om dit deel opnieuw te bekijken. De maatregelen uit het KRMS-maatregelenprogramma die specifiek ingesteld werden voor de Natura 2000-gebieden, voor de beschermde soorten of die van belang zijn voor de beschermde habitats binnen de Natura 2000-gebieden zijn in het beheerplan opgenomen. Deze maatregelen worden dus beschouwd als gemeenschappelijke maatregelen voor MSFD en Natura 2000. Daarnaast zijn er ook een aantal maatregelen gelinkt aan de KRMS beschrijvende elementen commercieel geëxploiteerde soorten vis en schaal- en schelpdieren (D3), verontreiniging (D8), zwerfvuil op zee (D10) en onderwatergeluid (D11) die van belang zullen zijn voor het bereiken van de IHD's maar die veel breder zijn dan enkel Natura 2000. Om een evenwicht te vinden tussen een geïntegreerd beleid, maar toch voldoende afbakening te krijgen tussen de beleidsdomeinen KRMS en Natura 2000 werd ervoor gekozen deze maatregelen te vermelden in de tabellen 2 en 3 als belangrijke KRMS-maatregel maar ze niet als Natura 2000-maatregel te beschouwen.</p>
<p>Opstellen beheerplannen</p>	<p>'bestaande' in de context van het KRMS maatregelenprogramma (bestaande vs bijkomende maatregelen) of in de context van IHD (alle maatregelen binnen KRMS worden als 'bestaande' beschouwd)?</p>	<p>Alle maatregelen die in hoofdstuk 6 vermeld worden zijn maatregelen uit het maatregelenprogramma KRMS en zijn dus bestaande maatregelen. De aanvullende maatregelen betreffen monitoring, communicatie & capacity building, frequente contacten met overheden en stakeholders rond Natura 2000 en land-zee interactie.</p>
<p>Opstellen beheerplannen</p>	<p>Wat wordt onder 'meer natuurlijk' gezien -> baseline...? evolutie...? Is een subjectief gegeven.</p>	<p>Met "meer natuurlijk" wordt verwezen naar een aantal factoren die beschreven werden in de studie van Degraer et al. (2010) onder '4.3.7. Streefbeeld bij de staat van instandhouding voor het BDNZ ' voor de zandbanken (habitattype 1110) en '4.4.7. Streefbeeld bij de staat van instandhouding voor het BDNZ ' voor de grindbedden (habitattype 1170). Het betreft onder meer de verhouding K- en r-strategen met een hoger aantal K-strategen, de aanwezigheid van kwetsbare soorten, de verbetering van de functie als paai- en kraamgebied, ...</p>

Opstellen beheerplannen	Tabel 3; voor zachte substraten geldt voor de 3 indicatoren dat fiche 6E en 9 als bestaande maatregelen. En fiche 4 en 5 gelden ook, want de bodemfauna wordt opgevolgd voor deze activiteiten, zodat ze binnen aanvaardbare grenzen ligt.	Dit werd aangevuld in Tabel 3
Maatregelen	Onvoldoende evaluatie van de bestaande maatregelen. Dit is een verplichting volgens het KB van 27 oktober 2016 (art 11, 12 en 13). Van de bestaande maatregelen moet een evaluatie gemaakt worden of ze zijn uitgevoerd en of ze effectief bijdragen tot het behalen van de IHD's	De voorliggende beheerplannen maken deel uit van de 1 ^e cyclus van het beheer van de mariene beschermde gebieden zoals vastgelegd volgens het KB van 27 oktober 2016. De bestaande maatregelen werden niet vastgesteld binnen het juridische kader van Natura 2000 en evaluatie van deze maatregelen was dan ook niet voorzien in het kader van dit eerste beheerplan. Dergelijke evaluatie zal echter wel van belang zijn om tot een adaptief beleid te komen. Een evaluatie van de maatregelen opgenomen in de voorliggende beheerplannen is bijgevolg vereist voor de herziening van het voorliggende beheerplan.
Maatregelen	Toezicht en handhaving ontbreken grotendeels in de voorgestelde ontwerp beheerplan. Hier zou best een apart hoofdstuk aan gewijd worden met voor de maatregelen (of cluster van maatregelen) de volgende informatie: - wie bevoegd voor de toezicht en handhaving? - hoe wordt de toezicht en handhaving georganiseerd of gedelegeerd? - Over toezicht en handhaving moet periodiek gerapporteerd worden om beheersplannen en – maatregelen bij te sturen: wie rapporteert en wanneer? Wie geëvalueerd toezicht en handavingsrapport? Worden de bestaande operationele middelen voor toezicht en handhaving optimaal ingezet?	Bij het herwerken van het document werd aandacht besteed aan toezicht en handhaving bij de beschrijving van de verschillende maatregelen. Er is geen formele periodieke rapportering voorzien betreffende toezicht en handhaving. Het KB van 27 oktober 2016 vereist wel een evaluatie van het bestaand beschermingsregime, waarbij toezicht en handhaving natuurlijk een belangrijke factor vormen, bij de herziening van het beheerplan. Voor het opstellen van deze evaluatie zullen rapporten en informatie opgevraagd worden bij de bevoegde instanties.
Maatregelen	In het ontwerp beheerplan komen “toezicht en controle” onvoldoende aan bod. Deze dienen operationeel beschreven te worden met garanties dat die er komen. Regelgeving zonder afdwingbaar karakter is niet hetgeen we willen;	Deze opmerking werd meegenomen bij het herwerken van het document.

Maatregelen	Een zwak punt – en hier schuilt een gevaar – is dat veel maatregelen mogelijk onvoldoende uitgewerkt zijn. Wat is het plan van aanpak? Welke maatregelen zijn prioritair en gaan echt het best bijdragen tot een betere biodiversiteit in de Natura 2000 gebieden? Wat zijn de financiële consequenties? Kan de dienst MM zorgen voor voldoende personeel voor implementatie? Voor welke maatregelen is er draagvlak bij de sectoren en voor welke maatregelen onvoldoende? Waar is “algemeen draagvlak”?	Deze opmerkingen werd meegenomen bij het herwerken van het document.
Maatregelen	Het lijkt me wel belangrijk om op een of andere manier de meest belangrijke maatregelen aan te duiden ifv de IHD's. Prioriteiten moeten hier aangeduid worden. In ieder geval is een timing noodzakelijk.	De tekst werd aangepast om prioriteiten en voorziene timing duidelijker weer te geven.
Maatregelen	Het zou nuttig zijn om aan te geven welke van deze bijkomende maatregelen reeds in voege zijn. Bepaalde zijn wellicht nog in voorbereiding en dan zou er toch zicht moeten zijn op de termijn.	Deze opmerking werd meegenomen bij het herwerken van de tekst.
Maatregelen	Ik zie hier niet onmiddellijk 'nieuwe' maatregelen in maar enkel 'fiches' die binnen de KRMS werden opgesteld. Ook waar melding wordt gemaakt naar een 'bijkomende maatregel' betreft dit evenzeer een KRMS-maatregel die in 2016 aan de toen bestaande maatregelen werd toegevoegd. 'Waar nodig' zouden echter nieuwe maatregelen worden opgesteld, kan geduid worden of deze werden gedefinieerd al dan niet?	Deze opmerking werd meegenomen bij het herwerken van de tekst. Alle KRMS-maatregelen worden als bestaande maatregelen vermeld en de aanvullende Natura 2000-maatregelen worden duidelijker weergegeven.
Maatregelen - Passende beoordeling	Is er voor wetenschappelijk onderzoek ook geen uitzondering voorzien om de algemene vergunningsplicht?	Dit is inderdaad zo en dit werd bijgevolg ook aangepast in de tekst.
Maatregelen - Passende beoordeling	Aangezien er nogal wat overlap is tussen de milieudoelen van de KRMS en de IHD's zou het goed zijn om de verschillen tussen een MER en een PB aan te geven.	Deze opmerking met meegenomen bij het herwerken van de tekst.

<p>Maatregelen - Passende beoordeling</p>	<p>Eerste paragraaf: verleg de onus naar de initiatiefnemers in plaats van de FOD die toezicht moet houden. Initiatiefnemers registreren alle activiteiten die aan een PB zouden kunnen onderworpen zijn bij de FOD en tonen verder spontaan aan hoe ze de procedure correct toepassen.</p>	<p>De tekst werd aangepast om duidelijker weer te geven dat de initiatiefnemer verantwoordelijk is voor het correct volgen van de procedure betreffende de passende beoordeling, en dat deze dus zelf alle nodige stappen dient te ondernemen om aan de vereisten van de passende beoordeling te voldoen. Het is echter ook noodzakelijk dat de initiatiefnemers en andere betrokkenen voldoende geïnformeerd zijn over de procedure van de passende beoordeling en dat ze, wanneer ze hierom vragen, voldoende ondersteuning krijgen om de procedure ook correct te kunnen volgen. Daarom werd de mogelijkheid ingevoerd om advies te vragen bij de BMM betreffende de vereiste om een passende beoordeling uit te voeren. In 2018 zal wordt een beknopte brochure voorzien worden over de passende beoordeling en de te volgen procedure.</p>
<p>Maatregelen - Passende beoordeling</p>	<p>De Raad vraagt een correcte toepassing van het voorzorgsprincipe en verwijst daarbij naar het SALV advies van 27 januari 2012 over inhoudelijke aspecten van de eerste acht ontwerpbesluiten van de Vlaamse Regering over SBZ en bijhorende doelstellingen. Dit voorzorgsprincipe vormt ook het uitgangspunt voor artikel 6 van de habitatrictlijn. In lid 2 van dit artikel wordt gesteld dat de lidstaten passende maatregelen treffen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in SBZ's niet verslechtert.</p>	<p>Het voorzorgsprincipe is ook een belangrijk principe voor het beheer van het marien milieu door de federale overheid en komt onder meer naar voor in de Wet Marien Milieu, in het KB Soortenbescherming en bij de bepalingen betreffende de beschermde gebieden in het MRP waarbij een aantal activiteiten verboden worden, tenzij een passende beoordeling aantoont dat de activiteit geen significante impact zal hebben op het gebied. Het is ook vanuit het voorzorgsprincipe dat de correcte toepassing van de passende beoordeling als prioritair beschouwd wordt.</p>

<p>Maatregelen - Passende beoordeling</p>	<p>Op pagina 25 (1ste alinea, laatste zin) wordt duidelijk weergegeven dat scheepvaart en baggeren – naast visserij, recreatie en defensie – een uitzondering vormen op de vergunningplicht. Verder in dit onderdeel wordt dit echter minder eenduidig, nl: ‘Voor visserij, scheepvaart, recreatie, defensie en baggeren die niet vergunningsplichtig zijn vereist het KB van 27 oktober 2016 ook niet voor elk afzonderlijk project (elke activiteit) een passende beoordeling op voorwaarde dat de activiteiten en hun impact meegenomen zijn in de passende beoordeling uitgevoerd in het kader van de aanneme van het MRP.’</p> <p>Een dergelijke toevoeging creëert verwarring. De nodige opheldering wordt ook niet (bij eenvoudige lezing) gehaald uit het KB waarnaar verwezen wordt. Het dient eenduidig te zijn dat scheepvaart niet vergunningplichtig is en dit zonder hierbij bijkomende randvoorwaarden en/of verwijzingen op te nemen. Het Havenbedrijf Antwerpen vraagt daarom om de tekst hiertoe aan te passen.</p> <p>Verder focust het beheerplan wel op stortactiviteiten, doch is het niet volledig helder ten aanzien van baggerwerken. Zo wordt voor de SBZ’s, op basis van de fiches uit het KRMS maatregelenprogramma, voorzien in een principiële verbod (nee, tenzij) voor “activiteiten van burgerlijke bouwkunde, industriële activiteiten en activiteiten van publicitaire en commerciële ondernemingen”. Aangezien de SBZ-HRL en de SBZ-VRL3 overlappen met bestaande scheepvaartroutes moet duidelijk worden gemaakt dat de normale baggerwerken ten behoeve van de toegankelijkheid van deze routes niet door dit principiële verbod gevat zijn, te meer daar dit soort baggerwerken naar wij kunnen nagaan geen verband houden met de bescherming van de soorten en habitats waarvoor de gebieden werden aangewezen. Het Havenbedrijf Antwerpen vraagt dan ook de vrijwaring van baggerwerken met het oog op de toegankelijkheid van alle bestaande scheepvaartroutes uitdrukkelijk te vermelden.</p>	<p>Het is inderdaad correct dat de vermelde activiteiten (scheepvaart en baggeren) niet vallen onder de algemene milieuvergunningplicht, zoals opgenomen in de Wet Marien Milieu.</p> <p>Het is echter zo dat Art. 6 van de Habitatrichtlijn een passende beoordeling vereist voor alle activiteiten die mogelijks een significante impact hebben op het behalen van de IHD's, ongeacht het soort activiteit. Het is bijgevolg niet correct om bepaalde activiteiten sowieso uit te sluiten van de passende beoordeling. Gezien het MRP streeft naar een duurzame invulling van het gebruik van het BNZ en gezien dit plan onderworpen is aan de procedure van de passende beoordeling zullen deze activiteiten in dit kader beoordeeld worden. Wanneer tijdens deze beoordeling, geen mogelijke significante impact wordt vastgesteld, is er ook geen Natura 2000-vergunning vereist voor deze activiteit.</p>
--	--	---

<p>Maatregelen - Passende beoordeling</p>	<p>Deze procedure heeft een aantal inherente zwakheden die relatief makkelijk verholpen kunnen worden. De schematische voorstelling in Figuur 2 is niet helemaal duidelijk in termen van wie wat doet, in het bijzonder dan de niet-ingekleurde tekstvakken. Meer fundamenteel is er een zwakte bij de eerste stap waar het aan de initiatiefnemer is om vast te stellen of er een significante impact op een N2000 gebied mogelijk is. De initiatiefnemer heeft hierbij een eigen belang en bovendien meestal ook niet de vereiste capaciteit. Verder zijn er geen criteria vastgelegd om deze screening te begeleiden, buiten de IHD maar die geven geen informatie over het appreciëren van de mate van impact (mogelijk significant?). Het lijkt me aangewezen dat de hele eerste stap in alle gevallen voorgelegd wordt aan BMM, ongeacht de appreciatie van de initiatiefnemer</p>	<p>De witte vakjes in figuur 2 duiden op een eindtoestand die geen verdere actie meer vereist. Zo is er bijvoorbeeld geen actie vereist wanneer de initiatiefnemer, al dan niet na advies van de BMM, kan aantonen dat er geen significante effecten mogelijk zijn. Ook na de toekenning van een Natura-2000 toelating of bij de definitieve weigering dienen geen verdere acties ondernomen te worden.</p> <p>Bepalen wanneer er mogelijks een significante impact optreedt, is inderdaad niet evident. Hoewel de verantwoordelijkheid bij de initiatiefnemer ligt, willen we vanuit de overheid toch voldoende ondersteuning bieden bij het proces van de passende beoordeling. Om die reden werd de mogelijkheid voorzien om advies in te winnen bij de BMM op basis van een screeningsnota. Daarenboven wordt in 2018 ook een studie voorzien waarin gezocht zal worden naar concretere richtlijnen, maatstaven om na te gaan wanneer mogelijks een significante impact zal optreden.</p> <p>Alle initiatiefnemers voor elke activiteit een advies laten vragen bij de BMM is niet wenselijk, gezien dit zowel voor de initiatiefnemers en voor de BMM vaak tot onnodig werk zal leiden.</p>
<p>Maatregelen - Passende beoordeling</p>	<p>In dezelfde procedure lijkt het aangewezen om de rol van de minister te minimaliseren. De beslissingen dienen op basis van objectieve en kwantitatieve termen genomen te worden die duidelijk omschrijven wat 'significante' impact is. De betrokkenheid van de minister introduceert een appreciatie-moment in een procedure die zoveel mogelijk vrij zou moeten zijn van appreciaties en gebaseerd op verifieerbare feiten.</p>	<p>De procedure betreffende de passende beoordeling is vastgelegd in het KB van 27 oktober 2016. De rol van de minister is echter reeds beperkt, daar hij uitsluitend een toelating kan verlenen indien uit de passende beoordeling is gebleken dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aangetast zullen worden.</p>
<p>Maatregelen - Passende beoordeling</p>	<p>Hetzelfde argument geldt voor de voorwaarden waaronder een afwijking kan bekomen worden. Zoals ze nu geformuleerd zijn, zijn de drie voorwaarden vaag en subjectief.</p>	<p>De procedure betreffende de passende beoordeling is vastgelegd in het KB van 27 oktober 2016. De minister kan enkel een afwijking toekennen na overleg met BMM en DG Leefmilieu en op voorwaarde dat aan de 3 gestelde voorwaarden is voldaan. De 3 voorwaarden zijn overgenomen uit de Europese habitatrichtlijn en voor de invulling van deze voorwaarden kan gekeken worden naar de richtsnoeren van de Europese Commissie hierover.</p>

<p>Maatregelen - Passende beoordeling</p>	<p>WWF België en Natuurpunt vragen de correcte wettelijke toepassing van de passende beoordeling in de Belgische Natura 2000 gebieden op zee, in overeenstemming met art. 6 van de Habitatrichtlijn, zowel op plan- als projectniveau.</p> <p>Art. 6 §3 van de Habitatrichtlijn (92/43/EEG) zegt dat ‘Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.’</p> <p>WWF België en Natuurpunt zijn van mening dat:</p> <p>1) het ontwerpbeheerplan zelf niet voldoet aan deze direct werkende norm. De passende beoordeling is al te summier en onvoldoende concreet.</p> <p>2) het ontwerpbeheerplan op een onwettige wijze reeds de concrete beoordeling van de concrete projecten uitsluit. Daarbij is op te merken dat de habitatrichtlijn zich niet baseert op een eventuele vergunningsplicht voor het al dan niet opstellen van een passende beoordeling. Het aanknopingspunt is een plan of project dat significante gevolgen kan hebben.</p> <p>Het Hof van Justitie heeft dan ook herhaaldelijk geoordeeld dat regelingen waarbij bepaalde activiteiten algemeen worden uitgesloten van de beoordelingsplicht uit artikel 6, derde lid van de habitatrichtlijn niet door de beugel kunnen.</p>	<p>In het beheerplan wordt beschreven dat de toepassing van de passende beoordeling als een van de prioriteiten beschouwd wordt in het kader van het Natura 2000-beheer. Het is het KB van 26 november 2016 die instaat voor de effectieve invulling van de procedure betreffende de passende beoordeling. Dit KB stelt dat plannen of projecten die geen verband houden met het beheer van een Natura 2000-gebied en die afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied een passende beoordeling moeten doorlopen.</p> <p>Noch het ontwerpbeheerplan noch het KB van 26 november 2016 sluiten bepaalde activiteiten geheel uit van deze beoordelingsplicht. Gezien de bevoegdheidsverdeling binnen België is het echter heel belangrijk om ook de andere bevoegde overheden (zowel federaal als Vlaams) te betrekken voor de activiteiten vermeld in artikel 25, §3, met uitzondering van punt (iv) en artikel 27 van de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden. De betrokken overheden zetelen allen in de raadgevende commissie en zijn zodoende betrokken bij het aannemen van het MRP. Dit is ook de reden waarom ervoor gekozen werd om de noodzaak voor het uitvoeren van een passende beoordeling afhankelijk te maken van de vaststellingen en de inschatting van de mogelijke significante impact in de passende beoordeling die opgesteld wordt betreffende het ontwerp-MRP.</p>
<p>Maatregelen - Passende beoordeling</p>	<p>De brochure moet dit duidelijk maken dat de passende beoordeling conform de HRL is: zie Europese Commissie “Beheer van „Natura 2000” -gebieden — De bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG). Luxemburg: Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen 2000 — 69 blz. ISBN 92-828-9051-1</p>	<p>In eerste instantie wordt een eenvoudige brochure voorzien om de initiatiefnemers van een activiteit te informeren over de passende beoordeling, de te volgen procedure en contactpunten.</p> <p>Er wordt ook voorzien om in 2018 te werken rond het begrip ‘mogelijks significante impact’ zodoende dat hier in de toekomst ook concretere informatie kan verstrekt worden naar de initiatiefnemers.</p>

<p>Maatregelen - Passende beoordeling</p>	<p>Passende beoordeling: Ik stel me een aantal vragen over de integratie van de PB in het KB procedure met bestaande federale regelgeving. Bij voorbeeld: plannen en projecten moeten ruim gedefinieerd worden; Zelf indien de PB geïntegreerd wordt in het vereiste MER, is het nodig dat dit MER op een duidelijke te onderscheiden manier de PB maakt. De formulering “zoveel mogelijk geïntegreerd worden in het vereiste MER” is niet conform de Habitatrictlijn. Idem dito voor het evalueren van het MRP: voor activiteiten als visserij, scheepvaart, recreatie en baggeren in het MRP dient de PB ook op duidelijke te onderscheiden manier te gebeuren; de BMM geeft zowel advies als evalueert de passende beoordeling.</p>	<p>Het integreren van een PB in de MER-studie is erop gericht om de vergunningsprocedures te bundelen en samen te behandelen om het voor zowel aanvrager als behandelende overheid efficiënt en transparant te houden. De PB blijft echter een aparte beoordeling die moet nagaan of er, ten gevolgen van de geplande activiteiten, een significante impact kan optreden voor de Natura 2000-gebieden. Daarom stelt het KB van 26 oktober 2017 ook dat de passende beoordeling zoveel als mogelijk herkenbaar geïntegreerd wordt binnen de milieueffectenbeoordeling. Het kader en de toepassing van de PB voor visserij, scheepvaart, baggeren en recreatie werd hoger reeds verduidelijkt. Aangezien de BMM de instantie is die over de nodige kennis en ervaring beschikt om te beoordelen of een activiteit al dan niet mogelijks een significante impact werd geoordeeld dat zij het best geplaatst is om advies te verlenen over de noodzaak voor het toepassen van een PB alsook voor het uitvoeren van de passende beoordeling zelf.</p>
<p>Maatregelen - IHD's & Beheerplannen</p>	<p>p.28: "Deze IHD's werden op 2 februari 2016 door middel van een ministerieel besluit aangenomen". Moet dat niet 2017 zijn?</p>	<p>Correct opgemerkt - dit werd aangepast in de tekst.</p>
<p>Maatregelen - IHD's & Beheerplannen</p>	<p>Het is duidelijk dat men binnen de KRMS de IHD's en beheerplannen als een bijkomend instrument ziet. Met andere woorden: we kunnen niet zonder meer terugverwijzen naar de KRMS voor wat de IHD's en beheerplannen betreft want dat zou een cirkelredenering zijn. Het lijkt mij dan ook goed om te weten waar precies nieuwe elementen in de IHD's/beheerplannen zitten ten opzichte van de KRMS (zie ook bovenstaande opmerkingen).</p>	<p>Zoals in hoofdstuk 2 wordt aangegeven was het aanpassen van de wetgeving en het uitwerken van het juridisch kader de prioriteit voor het Natura 2000-beleid in de voorbije jaren. Opportuniteiten binnen de KRMS en MRP werden aangegrepen om maatregelen voor te stellen die van belang zijn voor zowel KRMS als voor het beheer van Natura 2000-gebieden. Dit heeft ertoe geleid dat het voorliggende beheerplan slechts weinig nieuwe maatregelen bevat. In de toekomst zullen de cycli van de KRMS en Natura 2000 echter zoveel mogelijk op elkaar afgestemd worden. Hierbij zullen zeker nog gemeenschappelijke maatregelen voorgesteld worden, maar waar nodig voor het behalen van de IHD's zullen ook specifieke Natura 2000-maatregelen voorgesteld worden. Het voorliggende document werd aangepast en de aanvullende elementen specifiek voor Natura 2000 zijn duidelijker weergegeven.</p>

<p>Maatregelen - Monitoring</p>	<p>Voor wat betreft de opvolging van de doeltreffendheid van het beheerplan wordt verwezen naar de monitoring dewelke wordt uitgevoerd in het kader van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS). Alhoewel dit monitoringprogramma heel uitgebreid is en verschillende elementen kunnen bijdragen aan de opvolging van de doeltreffendheid, is dit monitoring-programma niet bij definitie geschikt om de doeltreffendheid op te volgen. Zo is de ruimtelijke schaal waarop het KRMS monitoringprogramma wordt uitgevoerd veel uitgebreider dan deze noodzakelijk voor de implementatie van de Habitat- en Vogelrichtlijn met focus op de Natura 2000-gebieden. Hierdoor verlaagt de kans op het überhaupt kunnen vaststellen van de doeltreffendheid (cf. 'verdunding' van staalname effort met bijgevolg een lage statistische power). Een monitoringprogramma gericht op de specifieke instandhoudingsdoelstellingen en uitgevoerd op de daarbij horende gepaste ruimtelijke schaal is noodzakelijk om de stap te kunnen zetten van een DRIPY monitoringprogramma (data rich, information poor; sensu Wilding et al., 2017) naar doeltreffend en efficiënt monitoringprogramma. Noteer dat een DRIPY monitoring programma per definitie niet in staat is de gewenste doeltreffendheid te toetsen en dus een nutteloze oefening is. Een evaluatie van de doeltreffendheid van het KRMS monitoringprogramma in dit kader en indien nodig, een bijsturing in de vorm van een bijkomend monitoringprogramma (type: gericht BACI-design monitoring programma), dringt zich op.</p>	<p>Het is inderdaad zo dat het KRMS-monitoringsprogramma inderdaad kan bijdragen tot de opvolging van het Natura 2000-beleid maar mogelijks niet voldoet aan alle noden voor deze opvolging. Er is dus inderdaad een evaluatie, met eventuele aanvulling en/of bijsturing nodig van dit monitoringsprogramma om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen opvolgen. Een analyse van de geschiktheid van het KRMS-monitoringsprogramma in het kader van de monitoring voor Natura 2000 met een eventuele herziening of aanvulling is voorzien in de loop van 2019 met een finale versie in 2020.</p> <p>Opm: De doelstellingen (en indicatoren) en – waar relevant - de daarbij horende monitoring worden reeds inherent herzien in de rapportering voor de MSFD, naar aanleiding van de herziening van de criteria en methodologische standaarden inzake de goede milieutoestand van de mariene wateren.</p>
<p>Maatregelen - Monitoring</p>	<p>INBO staat vermeld voor de vogelmonitoring, dan is het ook noodzakelijk om het ILVO te vermelden, die een deel van de KRMS monitoring uitvoert, inzake biologische en chemische toestand van zachte substraten in relatie tot bagger en zandwinning.</p>	<p>Deze opmerking werd meegenomen bij het herwerken van het document.</p>
<p>Maatregelen - Monitoring</p>	<p>Natuurpunt en WWF België vragen om een monitoringprogramma op te nemen in het beheerplan om wetenschappelijk onderbouwd te kunnen beoordelen of de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd worden. De gegevens die verzameld worden in het kader van deze monitoring dienen openbaar beschikbaar te zijn.</p>	<p>Zoals reeds aangegeven zal in de mate van het mogelijke gebruik gemaakt worden van het monitoringsprogramma voor de KRMS. De geschiktheid van deze monitoring betreffende de realisaties van de IHD's in het kader van Natura 2000 zal geëvalueerd worden. Deze analyse is voorzien voor 2019 met een finale versie in 2020.</p>

<p>Maatregelen - Monitoring</p>	<p>Neem via adaptief beheer de monitoring en evaluatie als bijkomende stappen mee op in de beheerplannen. In het hoofdstuk 7 'Maatregelen' is vermeld dat de IHD's en de Beheerplannen niet als onveranderlijk worden beschouwd.</p> <p>Binnen het beheer van de beschermde mariene gebieden zal de nodige aandacht moeten besteed worden aan de voorziene evaluatie zodat, waar nodig, onderbouwde wijzigingen kunnen worden voorgesteld. De beheerplannen geven een beschrijving weer van de maatregelen om de IHD's te bereiken.</p> <p>Daarbij is het volgens de Raad belangrijk te bepalen wat men uiteindelijk wil bereiken, de wijze waarop dit moet gebeuren en de beheerplannen ook bij te stellen als de doelstelling niet wordt bereikt. Natuurbescherming is dus een continu proces van monitoring, evaluatie en bijstelling. Het is volgens de Raad een uitdaging om daarbij de juiste balans te vinden tussen enerzijds kennisvergaring om het toekomstig beheer te verbeteren en anderzijds het bereiken van de best mogelijke korte termijnoplossing op basis van de huidige kennis.</p> <p>Daarom wordt gevraagd om in het ontwerp 'Beheerplannen voor Natura 2000 in het Belgisch deel van de Noordzee (2018-2023)' een aantal bijkomende stappen op te nemen. Zo is de Raad van mening dat voldoende wetenschappelijke monitoring noodzakelijk is om te evalueren. Indien uit de monitoring zou blijken dat de maatregelen onvoldoende bijdragen aan de doelstellingen vraagt de Raad de mogelijkheid te voorzien voor onmiddellijke bijsturing.</p>	<p>Het is zeker de bedoeling monitoring en evaluatie op te nemen als stappen in adaptief beheer vandaar ook de vereiste om het bestaande beschermingsregime met inbegrip van de monitoringsresultaten op te nemen in het beheerplan. Deze evaluatie zal waar nodig aanleiding geven tot bijsturing van bestaande maatregelen en/of bijkomende maatregelen indien noodzakelijk.</p> <p>Indien uit monitoringsresultaten blijkt dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats verslechterd of dat het behalen de IHD's in het gedrang komt en als de oorzaak hiervan duidelijk gekend is kunnen bijkomende maatregelen aangenomen worden na overleg met alle betrokken en bevoegde instanties. Voor vrij eenvoudige maatregelen waarbij weinig impact is voor stakeholders zal dit vrijwel onmiddellijk kunnen gebeuren. Meer complexe maatregelen met invloed op verschillende stakeholders, waarbij verschillende bevoegde overheden betrokken zijn zullen bijkomend overleg vereisen met de betrokken overheden.</p> <p>Een analyse van de geschiktheid van het KRMS-monitoringsprogramma in het kader van de monitoring voor Natura 2000 met een eventuele herziening of aanvulling is voorzien in de loop van 2019 met een finale versie in 2020.</p>
<p>Maatregelen - Monitoring</p>	<p>Bij een herziening van het monitoringsprogramma van de KRMS in 2020 zal desgevolg een grondige afstemming dienen te gebeuren met de IHD's. Daartoe is het essentieel een overzicht te bekomen welke monitoringsactiviteiten bijdragen tot zowel de KRMS- als de IHD's (i.e. welke zijn overgenomen uit de KRMS -> zie tevens eerdere opmerkingen).</p> <p>In geval van bijkomende monitoringsactiviteiten dient deze publicatie duidelijk te voorzien in de identificatie van de bevoegde/verantwoordelijke instelling en een beschrijving van de specifieke monitoringsactiviteit in kwestie.</p>	<p>Gezien de monitoringsverplichtingen in het kader van Natura 2000 zal een dergelijke analyse om tot afstemming te komen reeds in 2019 gebeuren zodat in 2020 een finale versie van het monitoringsprogramma beschikbaar is waarin de nodige aanpassingen, aanvullingen opgenomen zijn.</p>

<p>Maatregelen - Monitoring</p>	<p>Monitoring van de staat van het mariene milieu is inderdaad een bevoegdheid van de BMM. De behandeling van dit punt in het ontwerp beheerplan is echter te summier en niet voldoende operationeel geformuleerd: Niet behandeld zijn: relatie tussen FOD DG leefmilieu als bevoegd voor het marien milieu en BMM voor monitoring; de relatie tussen BMM en INBO (vogelsoorten) en ILVO (visserij), FAVV (voedselveiligheid). Hoe formeel zijn deze relaties? De relatie tussen monitoring van de staat van het marien milieu en het "toezicht". Er kan hier een overlap zijn ; bvb vliegtuiguren voor monitoren van zeezoogdieren kan samengaan met monitoren van olievervuiling. Belangrijke punten van monitoring die niet behandeld zijn kunnen als een maatregel voorgesteld worden. Er is hier nog werk aan de winkel en het ontwerp beheerplan is het instrument om dat probleem op te lijsten als "maatregel";</p>	<p>De dienst Marien Milieu dient bij het uitwerken van het beheer van het marien milieu rekening te houden met de resultaten van de monitoring. Het is echter de BMM die verantwoordelijk is voor de monitoring zelf en instaat voor de samenwerking met andere actoren zoals INBO en ILVO. Hiervoor werd een samenwerkingsakkoord opgesteld met deze instituten in het kader van KRMS.</p>
<p>Maatregelen - Monitoring</p>	<p>De 4 monitoringsites van de kaderrichtlijn water in de vogelrichtlijnzones, hebben volgens mij geen relatie met op te meten parameters uit de IHD's (behalve chemische componenten in het water). Dus wat die bijdrage is, dient verduidelijkt te worden.</p>	<p>Bij het herwerken van het document werd ervoor gekozen deze alinea te schrappen.</p>
<p>Maatregelen - Monitoring</p>	<p>Is het correct om te stellen dat in de periode 2018-2023 geen bijkomende monitoring voorzien wordt in het kader van de beheerplannen?</p>	<p>Gezien de monitoringsverplichtingen in het kader van Natura 2000 zal in 2019 een analyse uitgevoerd worden die moet nagaan in welke mate kan voldaan worden aan de Natura 2000-verplichtingen gebruik makend van de bestaande monitoring en waar er eventueel aanvullingen vereist zijn. Op basis hiervan zal het bestaande monitoringsprogramma in 2020 waar nodig aangepast en aangevuld worden.</p>
<p>Maatregelen - Monitoring</p>	<p>p.29: "Sinds 2007 zijn er ook een aantal monitoringspunten voor de Kaderrichtlijn water geselecteerd. Hierbij werd onder andere rekening gehouden met de aangeduide Natura 2000 gebieden wat resulteerde in 4 monitoringssites binnen de Vlaamse Banken waarvan er 1 ook binnen SBZ1 valt en een 2e binnen SBZ2"; te vervangen door: "In 2007 werd in de context van de Kaderrichtlijn Water het meetnet in het BCP aangepast...." (want W08 is geen KRW station).</p>	<p>Bij de herziening van het beheerplan werd deze paragraaf alinea te schrappen.</p>

<p>Maatregelen - Communicatie en capacity building</p>	<p>ook deze elementen van het LIFE IP als aparte maatregel duidelijk formuleren – niet ergens laten verloren staan in de tekst...</p>	<p>Deze opmerking werd meegenomen bij het herwerken van de tekst.</p>
<p>Maatregelen - Stakeholder-overleg</p>	<p>De SALV meent ook dat er voldoende stakeholdersoverleg voorzien moet worden om het maatschappelijk draagvlak voor de instandhoudingsdoelstellingen en de daarmee samengaande maatregelen te vergroten.</p> <p>De Raad is het eens dat gewerkt moet worden aan sensibilisering bij het grote publiek. Voldoende overleg met alle stakeholders leidt volgens de SALV tot een betere verstandhouding en kan het draagvlak voor Natura 2000 verder uitbouwen. Tijdens deze overlegvergaderingen kunnen volgens de Raad dan ook de wetenschappelijk ondersteunende monitoringsresultaten voorgelegd en besproken worden. De Raad verwijst hierbij ook naar het SALV-advies van 24 september 2015 over het ontwerp maatregelen programma voor de Belgische mariene wateren. In dit advies werd gesteld dat samen met de visserijsector onderzocht kan worden welke concrete maatregelen in de praktijk haalbaar en aanvaardbaar zijn voor alle partijen, zodat België de Europese verplichtingen kan vervullen.</p>	<p>Deze opmerking werd meegenomen bij het herwerken van de tekst.</p>
<p>Maatregelen - Frequente contacten met overheden en stakeholders</p>	<p>De bewoording zoals verwoord is te vaag en ervaring leerde dat CCIM niet de verwachte resultaten geeft. De formulering <i>“Bij het opstellen van de communicatiestrategie dient daarom nagegaan te worden hoe dit overleg best vorm wordt gegeven en wie allemaal betrokken dient te worden”</i> klopt. Echter, in functie van de implementatie van Natura 2000, KRW, KRMS – en dit beheerplan kan een vertrekpunt zijn – kan eerst geëvalueerd wat hoe de bestaande communicatie werkt (verplichte openbare raadplegingen, ad hoc info sessies door MM, ...); ik heb in het verleden nog voor een Adviesraad Marien Milieu gepleit; dit leek ook niet het gewenste resultaat op te leveren. Mogelijk de maatregelen clusteren en gedurende de planperiode de stakeholders aan boord brengen en houden... Wat is er gebeurd met de website van de DMM? Wordt niet in beheerplan vermeld.</p>	<p>Deze opmerking werd meegenomen bij het herwerken van de tekst.</p>

<p>Maatregelen - Land-zee interactie</p>	<p>Mbt de Natura2000 gebieden aan de Vlaamse kust, kunnen voor wat betreft Vlaamse Banken, gezamenlijke maatregelen ontwikkeld worden - bvb als een win-win situatie voor de bescherming van de 2 zeehondensoorten of bepaalde vogelsoorten. Vraag om dit als concrete doelstellingen te formuleren en deze als een aparte maatregel op te nemen. Verder evalueren of het LIFE IP hier kan gebruikt worden; DMM moet hier het voortouw nemen want het gaat om de bescherming van zee-soorten</p>	<p>Gezamenlijke maatregelen en samenwerking betreffende Natura 2000-gebieden kunnen inderdaad bijdragen aan de bescherming van een aantal mariene soorten. Gezien de vele betrokken overheidsdiensten (zowel Vlaams als federaal) dient erop toe gezien te worden dat alle bevoegde diensten betrokken zijn en dat er een gezamenlijk proces opgestart wordt. Daarom werd beslist een workshop te organiseren, vooral gericht op de betrokken Vlaamse en federale overheidsdiensten en een aantal belangrijke stakeholders. Deze workshop, die plaatsvond op 13/10/2017, wordt beschouwd als de start van een samenwerking rond knelpunten die gerelateerd zijn aan de land-zee interacties. Het rapport van deze workshop zal begin 2018 beschikbaar zijn.</p>
<p>Maatregelen - Land-zee interactie</p>	<p>Waar schuilt de afstemming dan waarover eerder sprake was?</p>	<p>Zoals eerder werd vermeld, gebeurt er reeds informatie-uitwisseling en afstemming over de activiteiten van het Vlaams Gewest en de federale overheid. Er is onder meer de CCIM werkgroep Noordzee en Oceanen (CCIM MNZ), er is de samenwerking in het kader van het LIFE BNIP, er zijn informele contacten en er zijn een aantal dossiers waar beide overheden bij betrokken zijn.</p> <p>Een nauwere samenwerking, en waar nodig afstemming, over een aantal specifieke onderwerpen lijkt echter aangewezen. Een van deze onderwerpen is de land-zee interactie. De workshop betreffende de land-zee interactie die op 13 oktober 2017 plaatsvond wordt dan ook als vertrekpunt gezien voor gericht overleg en samenwerking rond dit onderwerp.</p>
<p>Maatregelen</p>	<p>WWF België en Natuurpunt vragen om geen watersporten toe te laten in de 3 Vogelrichtlijngebieden tussen oktober en maart. Daarnaast dient het huidige jaarrond verbod op watersport wedstrijden uitgebreid te worden naar SBZ-V3.</p>	<p>Op basis van de wetenschappelijke studie van Degraer et al. (2010) werd vastgesteld dat het voor de 3 vogelrichtlijngebieden van belang is om de huidige toestand en kwaliteit te behouden. Momenteel zijn enkel watersportwedstrijden verboden binnen SBZ 1 en SBZ 2 tussen 1 december en 15 januari. De dienst Marien Milieu beschikt niet over wetenschappelijke informatie die wijst op de noodzaak van een algeheel verbod van watersporten tijdens de wintermaanden en een uitbreiding van het verbod voor wedstrijden tussen 1 december en 15 januari naar SBZ 3 om de toestand en kwaliteit van de vogelbeschermingszones te kunnen behouden.</p>

<p>Maatregelen - baggerspecie en zandwinning</p>	<p>Is er een gebiedsspecifieke maatregel overwogen omtrent de impact van sedimentpluimen door zandwinning op de grindbedden (bedekking van grindbedden door fijn sediment). Er bestaat reeds heel wat wetenschappelijke kennis over deze problematiek en het lijkt mij essentieel om de IHD's te behalen.</p>	<p>Momenteel is er nog grote onduidelijkheid betreffende de precieze oorzaak of oorzaken van dit verzandingsfenomeen in de grindbedden. Is dit te wijten aan één afzonderlijke oorzaak, of is het een gevolg van de cumulatieve druk van verschillende menselijke activiteiten? De cumulatieve effecten van de verschillende mogelijke antropogene drukken (aggregeert extractie in verschillende zones, bodemberoerende visserij, baggeren en storten van baggermateriaal, windmolenparken,...) evenals mogelijke natuurlijke effecten van lange termijn cycli in sedimentdynamica en van klimaatverandering zijn tot op heden nog onvoldoende onderzocht en gekend.</p> <p>De vermelde verzanding is een nieuw gegeven dat recent aan het licht gekomen is door de monitoring van de grindbedden. Gezien er tot voor kort geen aanwijzingen waren voor een mogelijke verslechtering van de kwaliteit van de grindbedden door verzanding en gezien de precieze oorzaak nog steeds onbekend is, werd hiervoor geen specifieke maatregel voorzien.</p> <p>In afwachting van verder onderzoek zullen de verschillende stakeholders gecontacteerd en ingelicht worden over het verzandingsfenomeen. Er zal gevraagd worden rekening te houden met de aanbevelingen zoals het beperken van zandextractie tot het midden en de top van de zandbank waar de geologische voorraad het dikst is en het spreiden van de ontginningsactiviteit over de verschillende sectoren wanneer mogelijk.</p>
<p>Maatregelen - baggerspecie en zandwinning</p>	<p>Natuurpunt en WWF België vragen om onmiddellijk maatregelen te nemen om de verzanding van de grindbedden in de Vlaamse Banken te stoppen.</p>	<p>Zoals hierboven ook vermeld is de verzanding een recent fenomeen en is er nog geen duidelijkheid betreffende de precieze oorzaak of oorzaken. Hierrond werden dan ook geen specifieke maatregelen voorgesteld in het beheerplan. In afwachting van verder onderzoek zal aan de stakeholders wel gevraagd worden rekening te houden met de aanbevelingen zoals het beperken van zandextractie tot het midden en de top van de zandbank waar de geologische voorraad het dikst is en het spreiden van de ontginningsactiviteit over de verschillende sectoren wanneer mogelijk.</p>

<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>Bij de consultaties voor de herziening van het Marien Ruimtelijk Plan in het Belgisch deel van de Noordzee werd door de Rederscentrale verzocht tot niet verdere inperking voor visserij en geen nieuwe opgelegde maatregelen. Het bereiken van ruimtelijke doelstellingen moet aan de visser zelf overgelaten worden. Het beleid dient zich te focussen op de leefbaarheid van de sector.</p>	<p>Het voorliggende beheerplan vormt geen verdere inperking voor de visserij en legt geen nieuwe maatregelen op voor de visserij. Het bevestigt wel het belang van de maatregelen opgenomen in het MRP 2014-2020 en het maatregelenprogramma KRMS en geeft aan dat deze ook belangrijk zijn voor het behalen van de IHD's.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>De bestaande zones van de Vlaamse banken waarin uiteindelijk maatregelen werden genomen, zijn van groot economisch belang voor de kustvisserij. In de bestaande zone één van de Vlaamse banken mag enkel gevestigd worden met aangepaste vistuigen. De Rederscentrale vindt het niet aanvaardbaar dat visserijactiviteiten uitdovend zijn en nieuwe vissersvaartuigen met aangepast vistuig deze zone niet kunnen bevissen.</p> <p>De Rederscentrale wil eveneens benadrukken dat de evolutie naar verduurzaming niet stil staat. In het kader van het project Innovatuig (Innovatieve vistuigen Natura 2000-gebied Belgisch deel van de Noordzee), nam de Rederscentrale in het kader van het MRP (en specifiek voor de bestaande zones twee en vier) het initiatief om in samenwerking met ILVO een project uit te werken om alle kustvaartuigen uit te rusten met vistuigen die beantwoorden aan de criteria van rolsloffen en zeeflap zoals opgenomen in het Koninklijk Besluit rond mariene ruimtelijke planning. Daarnaast bestaan er actieve technieken die aantoonbaar minder impact hebben dan sommige passieve technieken. Bij de herdefiniëring van de zones na de geplande monitoring vraagt de visserijsector om rekening te houden met de noodzaak aan open ruimte om de meest duurzame visgronden van het moment op te zoeken. Uitbreiding van de bestaande gebieden met visserijmaatregelen is onbespreekbaar wegens de reeds beperkte open ruimte in het Belgisch deel van de Noordzee. In eerste instantie dient de impact van de huidige maatregelen in de vier managementzones geëvalueerd te worden.</p>	<p>In het voorliggende beheerplan worden reeds bestaande maatregelen, vastgelegd in het MRP en opgenomen in het maatregelenprogramma voor de KRMS, overgenomen. De maatregelen werden aangenomen in overleg met alle betrokken overheden en na een brede consultatie. Ze hebben tot doel verstoring van de bodem binnen de zones te beperken en voor zone 1 en 3 op termijn zelfs uit te sluiten. Het adaptief beleid dat nagestreefd wordt probeert de verschillende gebruiksfuncties van het marien milieu op een duurzame manier te combineren en voldoende ruimte te creëren voor ecologie en natuur. Vandaar ook dat er voorzien werd in testzones waar onderzoek gedaan kan worden naar nieuwe, minder bodemberoerende visserijtechnieken.</p>

<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>Het gebied voor de kustvisserij zou volgens het MRP 2014-2020 uitgebreid worden van 3 naar 4,5 zeemijl. Dit voorstel komt ook aan bod in het ontwerp 'Beheerplannen voor Natura 2000 in het Belgische deel van de Noordzee (2018-2023)'. Tot op heden werd deze maatregel nog steeds niet geïmplementeerd. De Rederscentrale vraagt om bij dergelijke maatregelen aandacht te hebben voor bestaande akkoorden in andere Europese wateren.</p>	<p>Deze maatregel wordt vermeld in het beheerplan maar strekt zich uit over de volledige kustzone en is niet beperkt tot de Natura 2000-gebieden. De maatregel is momenteel inderdaad nog niet geïmplementeerd en werd ook niet opgenomen in de Joint Recommendation ingediend bij de Europese Commissie eind februari 2017. Hij maakt echter wel deel uit van het MRP en er is momenteel overleg tussen de bevoegde diensten en kabinetten om na te gaan hoe de effectieve invoering van deze maatregel zal opgevolgd worden.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>in de fiches 6 en 26 op pagina's 35 t/m 37 staat dat volgens artikel 6.3 van het KB van 20/03/2014 de visserij binnen de zone van 4,5 zeemijlen van de kust verboden wordt voor vissersvaartuigen met een bruto tonnenmaat van meer dan 70 BT. Wij hebben zelf deelgenomen aan de discussies rondom deze maatregel en zijn hiermee niet akkoord gegaan, waarop deze maatregel vervolgens bij jullie uit het pakket is gehaald.</p>	<p>Zoals in het MRP vermeld worden de voorgestelde visserijmaatregelen pas van kracht na bevestiging door de EC door middel van een Delegated Act. De Delegated Act wordt opgesteld op basis van een Joint Recommendation waarover een akkoord verkregen is tussen alle betrokken lidstaten. De nodige onderhandelingen werden gevoerd met de betrokken lidstaten wat uitmondde in de indiening van een Joint Recommendation bij de EC eind februari 2016. Gezien er over de kustgebonden maatregel geen overeenstemming gevonden werd tijdens de onderhandelingen is deze maatregel niet opgenomen in de Joint Recommendation. De maatregel maakt echter nog steeds deel uit van het huidige MRP vandaar dat momenteel in overleg met de betrokkenen bekeken wordt hoe dit verder behandeld zal worden. Dit werd in de tekst ook verder verduidelijkt.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>vermelding van VLIZ coördinatie wenselijk gepast betreffende de onderhandelingen van de visserijmaatregelen met de betrokken lidstaten?</p>	<p>Het is inderdaad zo dat het VLIZ de coördinatie van deze onderhandelingen op zich heeft genomen maar dit gebeurde in opdracht van de Federale Overheid. In het kader van de beheerplannen en de effectieve implementatie lijkt het ons niet relevant om dit expliciet in de tekst op te nemen.</p>

<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>De toegelaten zone van 3 mijl vanaf de kustlijn voor de kustvisserij uit breiden tot 6 mijl met toegankelijkheid voor kleinschalige visserij (passieve visserij)</p>	<p>Momenteel is professionele kleinschalige visserij (passieve visserij) toegelaten in het volledige BNZ. Zoals hoger vermeld werd er voorgesteld de zone waar een verbod geldt voor vissersvaartuigen met een bruto tonnenmaat van meer dan 70 BT uit te breiden tot 4,5 zeemijl. Deze maatregel werd echter niet weerhouden tijdens de onderhandelingen met de betrokken lidstaten. Er wordt momenteel met de verschillende bevoegde overheden hoe er verder gewerkt zal worden aan de effectieve implementatie van deze maatregel onder het GVB. Het huidige voorstel stuit reeds op veel verzet in de buurlanden en het is bijgevolg niet wenselijk deze maatregel verder uit te breiden tot 6 zeemijl.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>Het is wenselijk dat de visserij door het Belgisch professioneel kleinvlootsegment kan beoefend worden over de ganse kustzone tussen Frankrijk en Nederland.</p>	<p>Het voorliggende beheerplan legt geen nieuwe maatregelen op voor de visserij. Het bevestigt wel het belang van de maatregelen opgenomen in het MRP en het maatregelenprogramma KRMS en geeft aan dat deze ook belangrijk zijn voor het behalen van de IHD's. Het Belgische professioneel kleinvlootsegment kan actief blijven over de hele kustzone. Na de bevestiging van de visserijmaatregelen door de EC door middel van een Delegated Act zullen hierbij de beperkingen voor bodemberoerende technieken in zone 1 en 2 gerespecteerd moeten worden.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>De rol van de vissers als behoeders van de zee moet behouden worden. Via meervoudig ruimtegebruik kan hieraan tegemoet gekomen worden. Exclusief gebruik van een gebied door een bepaalde sector strookt niet met de bepalingen van meervoudig ruimtegebruik.</p>	<p>In het voorliggende beheerplan wordt nergens een voorstel geformuleerd om het gebruik van een gebied exclusief aan één sector toe te wijzen. Binnen de huidige beleidscontext wordt ook, zoveel als mogelijk, gestreefd naar meervoudig ruimtegebruik. Beperkingen en voorwaarden betreffende het gebruik van bepaalde zones kunnen enkel door opname in het MRP ingesteld worden op basis van een duidelijke argumentatie en na een brede consultatie bij de stakeholders.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>De SALV vraagt ook om voldoende ruimte te vrijwaren voor kleinschalige kustvisserij en de bestaande visserijactiviteiten. De Raad begrijpt dat de verschillende ruimtelijke aanspraken op zee een effect hebben op het marien milieu en op de Natura 2000 gebieden. De SALV vraagt echter, daarbij verwijzend naar de geïntegreerde kaart, het BNZ door bijkomende maatregelen niet verder in te perken of af te sluiten voor visserij zonder bijhorende impactanalyse.</p>	<p>Zoals hoger reeds vermeld vormt het voorliggende beheerplan geen verdere inperking voor de visserij en legt het geen nieuwe visserijmaatregelen op. Het bevestigt wel het belang van de maatregelen opgenomen in het MRP en het maatregelenprogramma KRMS en geeft aan dat deze ook belangrijk zijn voor het behalen van de IHD's.</p>

<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>Geen visserijgronden volledig afsluiten in functie van natuurbeleid</p>	<p>Er zijn geen voorstellen om visserijgronden volledig af te sluiten binnen het BNZ in functie van natuurbeleid. Er wordt zoveel mogelijk gestreefd naar duurzaam gebruik van onze Noordzee waarbij er veel aandacht is voor meervoudig ruimte gebruik.</p> <p>De huidige visserijmaatregelen werden voorgesteld ter bescherming van de aanwezige habitats. Visserij is nog steeds toegelaten is in alle zones zolang deze geen bodemberoering veroorzaakt. In zones 1 en 3 wordt ernaar gestreefd om bodemberoering op termijn uit te sluiten om herstel van de aanwezige habitats mogelijk te maken. Daarnaast zijn er ook 2 testzones afgebakend die specifiek voorzien werden voor het testen van alternatieve, minder bodemberoerende technieken. Hierdoor wordt een verdere verduurzaming van de visserij gestimuleerd en ondersteund.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>WWF België en Natuurpunt vragen dat de huidige visserijzones 1, 2, 3 & 4 worden gesloten voor alle bodemberoerende activiteiten d.w.z. Inclusief het verbod op het testen van alternatieve bodemberoerende technieken.</p>	<p>De instelling van de huidige zones heeft 2 belangrijke objectieven, namelijk het verminderen van bodemberoering en het ondersteunen van een verduurzaming van de visserij door mogelijkheden te bieden om alternatieve, minder bodemberoerende technieken, uit te testen. In de gebieden 1 en 3 zal bodemberoering op termijn volledig uitgesloten worden. Binnen zone 2 en 4 zullen enkel nog testen met alternatieve technieken mogelijk zijn na het verlenen van een vergunning door het wetenschappelijk comité. Gezien enkel nog met een vergunning en onder strikte voorwaarden zal kunnen gevist worden binnen deze testzones zal ook hier de bodemberoering door visserijactiviteiten sterk dalen.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>Indien, na gerichte monitoring, blijkt dat er negatief effect is van bodemberoerende activiteiten buiten deze zones op de te beschermen habitats, dienen de nodige maatregelen genomen te worden, bvb. de uitbreiding van de zones waar bodemberoerende activiteiten niet toegelaten zijn. (Art. 6(2) van de Habitatrichtlijn).</p>	<p>Het huidige beheerplan is het eerste en zal dus als vetrekpunt dienen voor de toekomst. Bij de herziening van het beheerplan zal op basis van monitoring en nieuwe kennis nagegaan worden of de maatregelen voldoende bijdragen aan het behalen van de IHD's en of deze ook voldoende zijn om de goede staat van instandhouding te behalen. Op basis van deze evaluatie zal het beheer bijgestuurd worden rekening houdend met de principes van duurzaam gebruik van het BNZ.</p>

Maatregelen - Visserij	Passieve visserij zoals staand want visserij, visserij met de hengel, visserij met fuiken en potten, visserij die geen bodemberoering veroorzaakt moeten mogelijk zijn/blijven in de ganse kustzone. Vaartuigen uit de beroepssector die geen bodemberoerende vistechnieken gebruiken moeten toegelaten worden om hun visserij te beoefenen in het volledige natura 2000 gebied en daarbuiten.	Momenteel zijn er geen ruimtelijke beperkingen betreffende de passieve visserij. Wel dient het verbod op het gebruik van warrelnetten, dat ingesteld werd ter bescherming van zeezoogdieren (fiche 11), gerespecteerd te worden.
Maatregelen - Visserij	De kleinschalige visserij wordt momenteel uitgeoefend door Belgische ondernemingen met kleine vaartuigen die varen onder Nederlandse vlag. Het is wenselijk deze te laten overschakelen om te varen onder Belgische vlag.	Dit voorstel valt niet binnen de federale bevoegdheden betreffende het beheer van het mariene milieu maar behoort tot de Vlaamse bevoegdheid betreffende visserij. Bijgevolg wordt hierop niet ingegaan.
Maatregelen - Visserij	Vaartuigen uit de beroepssector die bodemberoerende vistechnieken gebruiken moeten toegelaten worden om hun visserij te beoefenen zonder beperkingen buiten het natura 2000-gebied.	Het huidige document en de opgenomen maatregelen betreffen enkel de Natura 2000-gebieden en een aantal maatregelen ter bescherming van beschermde soorten. De gemaakte opmerking is bijgevolg niet relevant en werd niet verder in beschouwing genomen.
Maatregelen - Visserij	Alle beroepsvaartuigen (bestaande, vernieuwbouw en nieuwbouw) moeten toegelaten worden om de visserij te beoefenen in zone 1 met de boomkor met rolsloffen en de garnalvisserij met de boomkor met rolsloffen en zeeflap.	De maatregel in zone 1 werd ingevoerd om herstel van het aanwezige bentische habitat toe te laten door de bodemberoering te beperken. Er werd gekozen voor een uitdoofbeleid waarbij de bestaande beroepsvaartuigen in deze zone kunnen blijven vissen op voorwaarde dat ze voorzien worden van rolsloffen; garnalvissers dienen ook een zeefnet te voorzien. Bestaande vaartuigen kunnen nog vervangen worden. Voor nieuwe vaartuigen is het verboden om met bodemberoerende technieken te vissen binnen deze zone.

<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>De bescherming in zone 1 verkleinen van 4,5 naar 3 mijl om volgende redenen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kleine beroepsvaartuigen met gesleepte vistechnieken opereren dicht bij de kust - Gezien de biologische waarderingskaart komt deze 3 mijlsgrens overeen met de grens tussen zeer hoog en hoog biologische waardering voor het macrobenthos - De afmetingen van de Trapegeerbank (3 mijl) - Tussen de afgebakende zone 1 (tot 3 mijl vanaf de basislijn en de afgebakende zone 2 (vanaf 4.5 mijl vanaf de basislijn) blijft dan een corridor zodat de vaartuigen niet geconfronteerd worden met een grens waarbij ze hun visreis kort dienen te onderbreken omdat ze tijdelijk een bepaalde vistechniek niet mogen toepassen - Kleine beroepsvaartuigen moeten niet ver in zee gaan vissen wat het veiligheidsgevoel voor de bemanning ten goede komt - Overbescherming van de bodem kan de biodiversiteit doen dalen. Toegelaten teruggooi is voedsel voor de zeevogels. Door het omwoelen van de bodem komen wormpjes en kleine voedseldeeltjes vrij. Dit is voedsel voor de aanwezige zeedieren. 	<p>De vermelde zones werden ingevoerd door het MRP en kunnen niet zomaar gewijzigd worden in het kader van het beleidsplan. Wijzigingen van deze contouren kunnen alleen via een herziening van het MRP. De bestaande beroepsvaartuigen kunnen in deze zone blijven vissen op voorwaarde dat ze voorzien worden van rolsloffen. Garnaalvisseren dienen ook een zeefnet te voorzien. Bestaande vaartuigen kunnen nog vervangen worden.</p> <p>De visserijmaatregelen zijn gericht op het verbeteren van de bentische habitats en om deze maatregelen te laten aannemen onder het Gemeenschappelijk Visserijbeleid werd een wetenschappelijk onderbouwd dossier opgesteld en voorgelegd aan de betrokken lidstaten en de Europese Commissie. Eventuele wijzigingen aan de zones zullen altijd middels het Gemeenschappelijk Visserijbeleid met de betrokken lidstaten onderhandeld moeten worden, zoals de huidige zones ook onderhandeld werden.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>De recreatieve strandvisserij dient behouden te blijven (kruien, garnaalvissen te paard, hengelen vanop het strand/staketsel, steeknetten, kruisnetten vanop het staketsel, uitzetten van netten of lijnen met haken in een zone gelegen tussen de hoogwaterlijn en de denkbeeldige lijn van 150 m zeewaarts gelegen van de laagwaterlijn).</p>	<p>De recreatieve strandvisserij behoort niet tot de bevoegdheden van de federale overheid en beperkende maatregelen worden dan ook niet voorgesteld binnen het voorliggende beheerplan. Wat betreft kruien en garnaalvisserij te paard vermeld het MRP uitdrukkelijk dat dit toegestaan blijft binnen het Natura 2000-gebied 'Vlaamse Banken'. Deze vermelding is ook opgenomen in de tekst van het beheerplan.</p>
<p>Maatregelen - Visserij</p>	<p>In het Natura 2000 gebied dient een gedeelte van zone 1 en zijn verlengde langsheen de kust opengesteld voor recreatieve garnaalvisserij met bodemberoerende technieken, maar met dezelfde randvoorwaarden als de beroepsvisserij.</p>	<p>Binnen de Vlaamse Banken geldt een verbod op bodemberoerende recreatieve visserij. De minister kan echter wel een individuele toelating gegeven voor bestaande recreatieve garnaalvisserij, op voorwaarde dat de aanvrager kan aantonen dat hij minstens drie jaar actief is. Met die toelating kan de aanvrager maximum 10 keer per jaar uitvaren en de toelating geldt voor maximaal zes jaar.</p>

Maatregelen - Visserij	Buiten het Natura 2000 gebied de recreatieve sleepvisserij tot te laten zonder beperkende maatregelen.	Zoals hoger reeds vermeld bevestigt het voorliggende beheerplan het belang van de maatregelen met betrekking tot de visserij opgenomen in het MRP en het maatregelenprogramma KRMS en geeft het aan dat deze ook belangrijk zijn voor het behalen van de IHD's. Er worden geen beperkingen ingesteld betreffende de recreatieve sleepvisserij buiten de Natura 2000-gebieden.
Maatregelen - Visserij	Zowel binnen als buiten het Natura 2000 gebied de hengeltvisserij blijvend toe laten	Zoals hoger reeds vermeld bevestigt het voorliggende beheerplan het belang van de maatregelen met betrekking tot de visserij opgenomen in het MRP en het maatregelenprogramma KRMS en geeft het aan dat deze ook belangrijk zijn voor het behalen van de IHD's. Er worden geen beperkingen ingesteld voor de hengeltvisserij, niet in Natura 2000-gebied en ook niet in het BNZ.
Maatregelen - Visserij	Maatregel fiche 26, 26B controle. Waarom kan het gebruik van VMS en AES gegevens niet gebruikt worden ter ondersteuning van de controle/inspectie opdrachten. Daarnaast is sensibilisering ook noodzakelijk	Bij de ontwikkeling van de visserijmaatregelen en het toezicht hierop werd het AIS systeem niet als controlesysteem voorgesteld daar dit moeilijk aanvaardbaar voor bepaalde lidstaten betrokken in de onderhandelingen betreffende de Joint Recommendation. Het primaire doel van het AIS is namelijk de veiligheid. De betrokken lidstaten vrezen dat sommige schepen dit systeem eventueel zouden uitschakelen wanneer dit als controlemechanisme gebruikt wordt voor de visserijmaatregelen waardoor ook de algehele veiligheid in het gedrang zou komen. Het VMS systeem daarentegen werd speciaal voor de controle van visserijactiviteiten uitgewerkt. Het wordt dan ook effectief voor controle gebruikt.
Maatregelen - Visserij	Maatregelen 26 B en C werden voorgesteld als bijkomende maatregelen in het maatregelen programma voor de KRMS. Wordt hier dan ook gevolg aan gegeven. Er wordt ook best aangegeven dat de kustmaatregel tot dusver niet weerhouden werd;	Deze opmerking werd in rekening gebracht bij het herwerken van het document.
Maatregelen - Visserij	Maatregel 26B: initieel beoogde voorwaarden worden beter geactualiseerd met de 'werkelijke voorwaarden zoals vermeld in de Delegated Act.	Deze opmerking werd in rekening gebracht bij het herwerken van het document

Maatregelen - Visserij	Maatregel 26 B: Waarom vermelding inspectiedagen in 2009 (gedateerde info)? Hoeveel inspecties werden uitgevoerd in 2016, dit lijkt me waardevollere informatie.	In 2016 werden 61 effectieve boardings gedaan tijdens een totaal van 32 zeedagen visserijwacht op zee. Op basis van deze informatie werd de tekst geactualiseerd.
Maatregelen - Herstel van grindbedden	Bij de herstelmaatregelen wordt gesproken over een aantal relictzones. Ook hier moet men rekening houden met de begraving van grindbedden met fijn sediment door bodemversturende activiteiten.	Gezien de specificiteit alsook het belang van de voorgestelde herstelmaatregel werd beslist om niet zomaar direct over te gaan tot de test maar om eerst een studie uit te voeren om tot een zo optimaal mogelijk testvoorstel te bekomen. In deze studie werd onder andere gekeken naar de mogelijke locaties voor herstel, naar mogelijke bedreigingen, ... en ook mogelijke verzanding werd hierbij in beschouwing genomen. Momenteel is de precieze oorzaak van de verzanding nog onbekend; verzanding kan het gevolg zijn van een aantal menselijke activiteiten maar kan ook een natuurlijke oorsprong hebben.

<p>Maatregelen – SBZ3</p>	<p>Onder punt 7.4 (Maatregelen SBZ3 op blz. 40) wordt melding gemaakt van de bestaande verbodsbepalingen binnen het SBZ3, met name het verbod inzake activiteiten burgerlijke bouwkunde, industriële activiteiten van publicitaire en commerciële ondernemingen, ...</p> <p>Als doelstelling van het SBZ wordt naar het behoud van de huidige situatie gestreefd.</p> <p>Wij wensen hier bij op te merken dat de betrokken verbodsbepaling en instandhoudingsdoelstelling in hoge mate niet in overeenstemming zijn met de economische en sociale vereisten van het gebied in het licht van de aanwezigheid en ontwikkelingsperspectieven van de Port of Zeebrugge. Er zijn onder andere conflicten met de plannen tot aanpassing van de strekdammen met het oog op binnenvaart op zee (doorsteek doorheen oostelijke strekdam en maatregelen ter mitigatie van het golfklimaat) en met de verplaatsing van het sterneneiland, zoals deze ook reeds in diverse overlegfora werden aangehaald en besproken: onder andere herziening MRP en Lange Termijnvisie Noordzee 2050.</p> <p>Terecht wordt opgemerkt dat de factoren met betrekking tot het broedgebied van doorslaggevend belang zijn voor de staat van instandhouding, waarbij het SBZ voor visdief en dwergstern fungeert als louter foerageergebied voor de betrokken soorten. Het al dan niet uitvoeren van activiteiten van burgerlijke bouwkunde zal hieraan hoegenaamd geen significante veranderingen brengen zodat de actuele beschermingsmaatregelen en instandhoudingsdoelstellingen ongepast zijn in het licht van de Europese richtlijnen. Er is hier vanuit economische vereisten een beduidende aanpassing en verfijning van instandhoudingsdoelstellingen en beheermaatregelen nodig, waarbij gestreefd wordt naar een voldoende aanbod gedurende het broedseizoen van potentieel foerageergebied voor de betrokken soorten in het SBZ3, zonder dat daarbij activiteiten van burgerlijke bouwkunde of eventuele andere activiteiten moeten worden uitgesloten. Wij zijn bereid om op constructieve wijze deel te nemen aan een gepast overleg te zake.</p>	<p>Het MRP, en ook het voorliggende beheerplan, vermelden inderdaad dat er voor SBZ3 een verbodsbepaling geldt inzake de vermelde activiteiten. Dit verbod is echter geldig voor zover zij niet onderworpen zijn aan een passende beoordeling. Indien op basis van de passende beoordeling blijkt dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aangetast zullen worden kan bijgevolg ook voor activiteiten burgerlijke bouwkunde, industriële activiteiten van publicitaire en commerciële ondernemingen, ... een Natura 2000-vergunning verleend wordt.</p> <p>De federale overheid is zich ook bewust van de problematiek betreffende het sterneneiland en is zeker bereid om bij te dragen aan het uitwerken van een oplossing.</p>
----------------------------------	---	--

Maatregelen – soorten- bescherming	Natuurpunt en WWF België vragen om in het ontwerpbeheerplan ook beschermingsmaatregelen op te nemen voor Fint en Zeeprik. Gerichte monitoring om het voorkomen van en de verspreiding van deze soorten beter in kaart te brengen is een noodzakelijke eerste stap.	Op basis van de huidige wetenschappelijke kennis werden geen instandhoudingsdoelstellingen voorgesteld voor deze soorten en bijgevolg werden er ook geen specifieke maatregelen uitgewerkt ter bescherming. Gezien de bescherming van deze soorten onder de habitatrichtlijn zal hun staat van instandhouding wel opgevolgd worden in het kader van de vereiste 6-jaarlijkse rapportering.
Maatregelen – soorten- bescherming	Natuurpunt en WWF België vragen om rustzones af te bakenen voor zeehonden boven en onder de laagwaterlijn.	Wat betreft de rustplaatsen voor zeehonden werd er een specifieke IHD opgenomen: toenemende trend in het aantal en oppervlak van de rustplaatsen en afnemende trend in de verstoring ervan. In eerste instantie zal er vooral gewerkt worden rond de rustgebieden op strand. Enerzijds zal hiervoor samenwerking gezocht met de verschillende betrokkenen (Vlaamse overheid, gemeenten, ...) gezien de strandzone tot onder Vlaamse bevoegdheid valt. De bescherming van zeehonden en hun rustplaatsen zal zeker aan bod komen tijdens de werkzaamheden de land-zee interacties. Daarnaast wordt ook gewerkt aan de bewustmaking van het grote publiek betreffende rustgebieden en de negatieve gevolgen van verstoring van rustende zeehonden. Momenteel zijn er geen plannen voor het afbakenen van rustgebieden onder de laagwaterlijn maar dergelijke gebieden kunnen in de toekomst mogelijks voorzien worden als een natuur bevorderende maatregel bij de uitvoering van projecten in het BNZ.
Maatregelen – soorten- bescherming	p.40, voorlaatste §: de verspreiding van de zwarte zee-eend in Belgische wateren is doorheen de jaren nogal veranderd, en “die vooral voorkomt aan de westkust, tussen SBZ1 en SBZ2” is niet meer helemaal correct – we stellen vast dat nu ook grote groepen zee-eenden voorkomen in de buurt van Zeebrugge. Voorstel is om de passage tussen haakjes weg te laten, en toe te voegen dat verstoring van deze verstoringsgevoelige soort over het hele zeegebied moet vermeden worden.	Deze opmerking werd meegenomen bij het herwerken van de tekst.
Maatregelen – soorten- bescherming	p.41, laatste §: toevoegen dat deze activiteit beneden de laagwaterlijn reeds in 2002 verboden werd (KB van 21/12/2001, BS 14/2/2002). We stellen voor dat dit ook toegevoegd wordt in fiche 24 (p. 42).	Deze opmerking werd meegenomen bij het herwerken van de tekst.

<p>Maatregelen – soorten- bescherming</p>	<p>Op 20 april 2015 werden in het Belgische Staatsblad de berichten van de FOD Volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu gepubliceerd m.b.t. de publieksraadplegingen over het ontwerp van 2de stroomgebiedsbeheerplan voor de Belgische Kustwateren en het ontwerp van maatregelen programma voor de Belgische mariene wateren.</p> <p>Wat het ontwerp maatregelenprogramma Belgische kustwateren betreft, heeft het Havenbedrijf Antwerpen een reactie overgemaakt. Deze reactie had, wat scheepvaart betreft, in de hoofdzaak betrekking op het onderwatergeluid. Het HA heeft met name gevraagd om betrokken te worden bij het overleg met onder meer de scheepvaartsector om te evalueren welke (internationaal nog aan te nemen) aanbevelingen opgenomen kunnen worden in nationale/regionale regelgeving.</p> <p>Fiche 31 (p. 42) van het ontwerp 'beheerplannen in het Belgisch gedeelte van de Noordzee' gaat ook over onderwatergeluid: 'overleg en sensibilisering omtrent maatregelen ter beperking onderwatergeluidseffecten op walvisachtigen'. In deze fiche zijn gelijkaardige bewoordingen opgenomen als in het ontwerp maatregelenprogramma. Overleg met de scheepvaartsector is voorzien, niet met de havens. Het HA zou hierbij dan ook haar vraag willen herhalen om betrokken te worden bij deze oefening.</p>	<p>Dit werd tekst over deze maatregel werd uitgebreid waarbij ook overleg met havens op lokaal en nationaal niveau vermeld wordt.</p>
<p>Maatregelen – soorten- bescherming</p>	<p>Het expliciteren van de bijdrage van de militaire overheden aan het beheerplan teneinde de militaire activiteiten zo in te richten dat de instandhoudingsdoelstellingen zo weinig als mogelijk worden gecompromitteerd. Weliswaar is het hierbij belangrijk een expliciet onderscheid te maken tussen wat zal en wat kan gedaan worden. Hierbij zijn we van mening dat de huidige kennis m.b.t. de ruimtelijke en temporele variatie in de verspreiding van zeevogels en zeezoogdieren maximaal in rekening moet worden gebracht.</p>	<p>Momenteel is het niet mogelijk om de bijdrage van de militaire overheden aan het beheerplan verder te expliciteren. In 2013 werd een discussienota studie door Degraer <i>et al.</i> die als vertrekpunt kan dienen voor afspraken ter beperking van verstoring van zeezoogdieren en vogels. Waar nodig zal deze nota aangevuld worden met de meest actuele kennis betreffende de ruimtelijke en temporele variatie in de verspreiding van zeevogels en zeezoogdieren.</p>

Met ondersteuning van het LIFE programma van de Europese Unie in het kader van het LIFE-Project 'Belgian Nature Integrated Project' (LIFE14 IPE BE 002 BNIP).